

DE
SINDSSYGE I DANMARK,

EFTER UNDERSÖGELSEN AF 1. JULI 1847,

AF

DR. J. R. HÜBERTZ.

UDGIVET PAA DET STATISTISKE BUREAUS BEKOSTNING.

KJÖBENHAVN.

TRYKT I S. L. MÖLLERS BOGTRYKKERI.

1851.

FORORD.

Da den jyske Stænderforsamling i 1844 havde indgivet en Petition om Oprettelsen af en større Anstalt i Jylland, da denne blev vel optaget af Regjeringen og snart efter blev støttet ved Amsraadenes næsten enstemmige anbefaling, var Daarevæsenets Reform-Sag traadt over i et nyt Stadium. Regjeringen havde nu fattet den Beslutning at tage sig af denne Sag, og den kom saaledes til den Erkjendelse, at der burde foretages en officiel Undersøgelse. En saadan paabödes ved det Kongelig Danske Cancellies Circulaire af 15. December 1846, i hvilket det hedder, at man for at erholde en Oversigt over de Sindssyge og Oplysninger angaaende deres Tilstand og Stilling m. m. "agter til visse bestemte Tider, første Gang den 1. Juli 1847 i samtlige Communer, i Kjöbstæderne af Magistraterne, paa Landet af Sognepræsterne at lade optage Fortegnelser over de Afsindige, Fjollede, Fjantede o. s. v. som der have Ophold" m. m. Et Schema forelagdes tillige de nævnte Embedsmænd og da Indberetningerne efterhaanden vare indkomne, blev det under 13. Juli 1848 af Justitsministeren Forfatteren paalagt at afgive Beretning over denne Undersøgelse.

Med Hensyn paa Udförelsen af dette Arbeide skal jeg bemærke, at Materialet er opstillet i en Række af statistiske Tabeller, der vise Antallet af de Sindssyge Sogne-, Herreds- og Amtsvis, og tillige Antallet i de 3 tidligere foreslaaede Districter. Formedelst det ikke ubetydelige Omfang af disse Tabeller, har man fundet det betænkeligt at lade dem trykke; de ere derimod deponerede i det statistiske Bureau og saaledes tilgjængelige for dem, der muligt kunde önske at beskjæftige sig med dem. Med Tabellerne fulgte en Oversigt, der i det Væsentlige er lagt til Grund for nærværende Afhandling. De Tabeller i denne, der vise de Sindssyges Forhold til Befolkningen m. m., ere indrettede efter en ny Plan, der formentlig gjør det Hele anskueligere. Det Ord: "Sindssyge", hvormed den hele Gruppe er benævnet, er maaske ikke ganske betegnende, men det er valgt for at undgaae det Stödende i andre velbekjendte Udtryk, hvilke dog, nöie betragtede, ere lige saa lidt betegnende. Da Sagen er forholdsvis ny, maa man finde sig i at möde nogle smaa Vanskeligheder fra Sprogets Side, men naar man vedbliver at arbeide hen i samme Retning, ville udtryksfulde Ord og Benævnelser frembyde sig af sig selv. Skjönt det maa antages, at de Udtryk for Underafdelingerne: "Afsindige" og "Idioter" ere tilstrækkeligt bekjendte, tilföies dog den Forklaring, at her ved Afsindige forstaaes saadanne, som have havt Forstandens Brug, men som paa et eller andet Punkt af Livet have mistet denne; ved Idioter saadanne som have været lidende fra Födselen af. Men af det Antal, der i Tabel-

IV

lerne ere opförte som Idioter, er det kun omtrent Halvdelen, om hvilke man har udtalt det bestemt, at de "fra Födselen af" havde havt Mangel paa Forstanden. Ellers har man betjent sig af mere omfattende Udtryk om Varigheden af deres Lidelse f. Ex "fra Barndommen af", "fra den tidlige Barndom" o. s. v., og stundom findes det Udtryk for Sygdommens Varighed: "fra Födselen af" udslettet og ombyttet med et af de nævnte mindre bestemte, så man seer, at det ikke har manglet på Reflexion herover. Men alle de, om hvilke det ikke var bekjendt, at de nogensinde havde havt Forstandens brug, ere stillede sammen i Classen: Idioter. Denne Classe bliver derved meget uklar og vanskelig at gjennemskue, og at dette nu må være saa, kommer udentvivl ikke ganske uvæsentligt deraf, at man ikke i Forveien har truffet en Forstaaelse med de Mænd, der havde at afgive Beretningerne.

For at udfinde Folkemængden den 1. Juli 1847 er der lagt 2 ½ pCt. for den formentlige Tilvæxt til Folkemængden efter Tællingen af 1845, og de Sindssyge sammenlignede med de saaledes udfundne summer. Men ved tællingen 1850 viser det sig, at Tilvæksten i 5 Aar kun har været omtrent 4 pCt. Dersom man istedetfor 2 ½ pCt. havde lagt 2 pCt. til, da vilde Middeltallet af Sindssyge for Danmark istedetfor 2,70 have været 2,71; Differencen er altså 1/100000, og saa lille, at den neppe vilde have været at bemærke ved at beregne Forholdene for et Amt, for ikke at tale om de mindre Delinger.

Tabellerne Pag. 3 og 5 ere udarbejdede efter at alt det Övrige var færdigt, og de ere blevne til for muligt klart at fremstille Forholdene for Gifte, Ugifte og Enke-Stand; og da det dog væsentlig ere de Afsindige, man beskjæftiger sig med, naar man tænker paa Helbredelse af de syge m.m., syntes det ogsaa af den Grund at være passende at have en særskilt fuldstændig Oversigt over disse. Færøerne er udelukkede af disse Tabeller, fordi de höie Proportioner virke forstyrrende paa Resultatet for Danmark; man burde for Fremtiden behandle Færøerne særskilt, hvortil disses Eiendommeligheder ogsaa stærkt indbyde.

Da jeg under Udarbejdelsen af de vedkommende Tabeller havde fundet andre Forhold paa de forskjellige Jordsmon og under forskjellige locale Betingelser, befalede den Minister, under hvem Sagen da sorterede, at dette skulde fremstilles paa et Kort, og saaledes har jeg seet mig istand til at kunne vedföie Afhandlingen et saadant, til ikke liden Oplysning. Det kom mig derved væsentlig an paa at have en Fremstilling af Hovedbestanddelene af det Danske Jordsmon. At Kortet nu er blevet et fuldstændigt geognostisk Kort, der udentvivl staaer Professor Forchhammers Anskuelse af de geognostiske Forhold meget nær, er muligt mangan En kjærkomment; men dette maa betragtes som en Tilfældighed. For de større Tal, de som betegne Forholdet af de Sindssyge i Herrederne, kan jeg indestaae, men jeg kan ikke byde den samme sikkerhed for de mindre. Flere af disse ere imidlertid saa rigtige, som de kunne være, men i nogle Tilfælde har det ikke være muligt at skjönne om det opgivne Antal tilhørte et helt

Pastorat eller et enkelt Sogn, og hvilket. I saa Fald har jeg nu vel brugt det hele Pastorat eller efter Omstændighederne det største Sogn til Sam-

V

menligning, men den allerstørste Nöiagtighed kan saaledes ikke ventes. Jeg har derfor været i stor Tvivl, om jeg skulde tage disse Tal med eller holde dem ude, men jeg har dog tilsidst stillet dem op, omtrent i den samme Hensigt som man i et Uføre, hvor ingen Vei er, sætter et eller andet Mærke til at veilede Vandreren.

Men spørger man om Paalideligheden af denne Undersøgelses Resultat i det Hele, da kan jeg kun dömmе efter det Indtryk, Materialet har gjort paa mig og dette har været et meget gunstigt: jeg har ikke bemærket paafaldende Uordener deri, det har föiet sig smukt for Bearbejdelsen og jo mere jeg har syslet dermed, jo mere har jeg seet min Tillid til det at voxе. At Materialet er bedre og paalideligere end det, Undersøgelsen af 1845 leverede, er aldeles uimodsigeligt. Man havde dengang foretaget Undersøgelsen tilligemed Folketællingen; det var altsaa paa Landet alle de 3000 Skolelærere, med de Bønder, der udentvivel hjælpe disse ved Folketællingen; i Kjöbstæderne de Borgere, der af Magistraten udvælges til at optage Folkemængden og endeligt i Kjöbenhavn 5 ja 6000 Husværter, hvis Formening om et Menneskes psykiske Beskaffenhed man fik angivet, uden Tilföining af det mindste Symptom, der kunde sætte os istand til at bedömmе, om det foreliggende Tilfælde virkelig var en Sindssygdом eller ei, og af alle disse löse Angivelser skulde man uddrage Resultater for Videnskaben! Jo mere jeg blev bekjendt med dette Stofs egentlige Natur, jo ulideligere blev det mig; jeg bearbejdede det med en stedse stigende Modstræben, der tilsidst blev til fuldkommen Modbydelighed, og det var kun paa Forestillinger af en Embedsmand, at jeg fuldförte Arbeidet. Ved Undersogelsen af 1. Juli 1847 have vi Angivelserne fra et mere indskrænket Antal af Mænd, der alle staae paa omtrent det samme Trin af Dannelse og, efter den Anledning Schemaet har givet, sættes vi ofte istand til selv at fælde en Dom. Vi kunne derfor udentvivel antage, at i de allerfleste Tilfælde er en Sindssygdoms Tilstedeværelse utvivlsom, og skulde der end gives Enkelte, der ikke strængt taget vare Idioter eller Afsindige, saa have de dog staaet den ene eller den anden af disse Former meget nær. Ret meget nærmere kan man ikke bringe det ved nogen Undersögelse, om man ogsaa lader den udföre af en Psychiater.

Det bemærkes, at de Sindssyge i Anstalterne ere henförte under de Sogne, hvor de vare hjemmehörende.

Det hele Arbeide har i sin Tid været Sundhedscollegiets Comité for Medicinalberetninger forelagt til Bedömmelse. Den Dom, man har fældet derover er forbleven mig ubekjendt, men de Virkninger jeg har sporet af den, berettiger mig til at troe, at den har været dicteret af Humanitet, da det er støttet paa denne Dom, at Justitsministeren har fundet sig foranlediget til at tilkjende mig en anstændig Remuneration for mit Arbeide. Det er mig særdeles kjært at anerkjende dette.

Der er siden fra en anden Kant fældet en Dom af en anden Art over mit Arbeide og denne er kommen til min Kundskab. Den hörer til de Ting, jeg af egen Drift ikke rörer ved, og jeg skulde ikke have omtalt den med et eneste Ord, dersom jeg ikke, formedelst en Misforstaaelse, havde antaget den Leilighed, man tilböd mig til en Moderklæring, for en Befaling til at afgive en

VI

saadan. Jeg blev imidlertid snart min Vildfarelse var, og ombyttede mit Modskrift med en Erklæring i almindelige Udtryk. Jeg er meget glad herover, thi jeg har siden tilladt mig at spørge Forfatteren til den sidst nævnte Dom, om denne var at ansee for en videnskabelig Vurdering af mit arbeide, hvilket han har besvaret med: Nei. Hvad den da ellers skulde være, har jeg af Höflighed, og fordi den saaledes måtte være mig uvedkommende, ikke spurgt om. Afhandlingen har hvilet en Tid, og da den nu skulde bringes for Dagens Lys, vare der to Maader at udgive den paa, nemlig saaledes at den gik i Række med det statistiske Bureaus andre Arbeider, eller at jeg udgav den som et privat Foretagende. Hvorvidt man var villig til at gaae ind paa selv at udgive den veed jeg ikke, men da den indeholder Et og Andet, som kan angribes, har jeg fraraadet dette. Jeg kunde heller ikke godt være tjent dermed; thi jeg vil om

muligt opnaae et videnskabeligt Resultat med dette lille Arbeide, og maa derfor kunne disponere over Oplaget med en vis Frihed. Jeg har derfor tilbudet at udgive Afhandlingen og at levere 200 Exemplarer for 100 Rbd., hvilket er omtrent hvad Tryk, Papir m.m. vil koste, og dette Tilbud er bleven antaget.

Jeg havde tillige anmodet det statistiske Bureau om, at lade mine Tabeller eftersee, da de dog tilhøre et offentligt Arbeide; jeg vilde have traadt frem for Publicum med større Tryghed, om man var gaaet ind herpaa.

Videre har jeg ikke at tilføie, uden dette, at jeg, med alle Tabellerne i frisk Minde, har havt noget vanskeligt ved at bestemme, hvor meget jeg, uden for stor Vidtløftighed, maatte meddele en Læser, der ikke kjendte disse, for at han dog kunde have et tilstrækkeligt begreb om Sagen. Det vil være mig meget kjærnt om jeg nogenlunde har truffet det rette Maal.

I

DE SINDSSYGES ANTAL.

1. I Kongeriget Danmark fandtes den 1. Juli 1847 et Antal af 3756 Individer, der antoges paa forskjellig Maade at lide Mangel paa Forstanden, altsaa 511 Individer færre, end der vare opgivne ved Tællingen 1845, da Antallet var 4267, en Afvigelse, man dog ikke bör lægge videre Vægt paa, fordi en Undersøgelse udført saaledes som den i 1845 nödvendigt maa give et usikkert Resultat.

I Frankrig vil der ved samme Tid have været noget over 20000 Sindssyge, men de Beretninger, som foreligge, gaae ikke længere end til 1841. Da disse imidlertid ere de ojrdentligste og forsaavidt de paalideligste, at de ikke synes at indeholde Overdrivelser, turde det være passende at give en Udsigt over den os bekjendte Aarrække¹). Antallet var som følger:

1835	—	14,486
1836	—	15,314
1837	—	15,870
1838	—	16,892
1839	—	18,113
1840	—	18,716
1841	—	19,738

I England (1847) 26,516; Norge (1845) 4290 Sindssyge.

2. Af de i Danmark opgivne 3756 Sindssyge vare 1865 af Mandkjön, 1891 af Qvindekjön, eller respective 49,7 pCt. og 50,3 pCt. ²) og omtrent dette Forhold har vist sig ved alle Undersøgelser. I 1840 var det saaledes 49,7 pCt. og 50,3 pCt. og i 1845 49,12 pCt. og 50,88 pCt., men det afviger ikke lidet fra de Forhold man har fundet i andre Lande. Statistique de la France har ikke Kjönne adskilte, men efter en privat Beretning vare

1) Statistique de la France Pag. 369.

2) I den hele danske Befolkning var Forholdet i 1847; 49,44 pCt. af Mandkjön, 50,56 pCt. af Qvindekjön.

der blandt 24,041 Sindssyge i offentlige Anstalter i Frankrig 44,1 pCt. af Mand- 55,9 pCt. af Qvinde-Kjön.

I England vare der i 49 offentlige Anstalter siden en tildels meget lang Aarrække optagne 76,795 Sindssyge, hvoraf 50,1 pCt. af Mand- 49,9 pCt. af Qvinde-Kjön; men ved en Undersøgelse den 1 Januar 1844 i England og Wales fandt man blandt 16,764 Sindssyge 45,78 pCt. af Mandkjön 54,22 pCt. af Qvindekjön.

I Norge fandt man 1835 50,7 pCt. af Mandkjön 49,3 pCt. af Qvindekjön, i 1845 derimod respective 47,8 pCt. og 52,2 pCt.

3. Af de 3756 Sindssyge i Danmark levede 953 eller 25,37 pCt. i Stæderne, 2803 eller 74,63 pCt. paa Landet. Af de 953 i Stæderne vare 439 eller 46,07 pCt. af Mandkjön, 514 eller 53,93 pCt. af Qvindekjön; af de 2803 paa Landet vare 1426 eller 50,87 pCt. af Mand- 1377 eller 49,13 pCt. af Qvindekjön.

I Norge, hvor der i 1835 kun fandtes 9,56 pCt. og i 1845 kun 7,58 pCt. af samtlige Sindssyge i Stæderne, var Forholdet i 1835 i Stæderne 51,46 pCt. af Mandkjön 48,64 pCt. af Qvindekjön, i 1845 50,15 pCt. og 49,85 pCt. Paa Landet i 1835 50,62 pCt. og 49,38 pCt. og i 1845 47,57 pCt. af Mandkjön 52,43 pCt. af Qvindekjön.

4. Blandt de 3756 Sindssyge vare 1995 eller 53,12 pCt. Idioter, 1761 eller 46,88 pCt. vare Afsindige.

Af de 1995 Idioter vare 1066 eller 53,43 pCt. mandlige, 929 eller 46,57 pCt. qvindelige; af de 1761 Afsindige vare 799 eller 45,37 pCt. mandlige, 962 eller 54,63 pCt. qvindelige. Af Idioterne levede 11 pCt. i Stæderne og af disse vare 50,85 pCt. af Mandkjön 49,15 pCt. af Qvindekjön, paa Landet vare 54 pCt. af Mandkjön, 46 pCt. af Qvindekjön. Af de Afsindige levede 37 pCt. i Stæderne og deraf 43 pCt. af Mandkjön 57 pCt. af Qvindekjön; paa Landet 46 pCt. Af Mandkjön 54 pCt. Af Qvindekjön.

Det synes saaledes ikke urimeligt at antage, at naar Beretningerne fra flere Lande vise betydelige Afvigelse i Kjønnes Forhold til hinanden blandt de Sindssyge, da kan Forskjellen hidrøre fra den Omstændighed, at, de Grupper, man tilfældigvis har beskæftiget sig med have indeholdt flere eller færre af Stad- eller af Landbefolkningen, af Idioter eller af Afsindige.

Tab. I.

SINDSSYGE (IDIOTER OG AFSINDIGE) I DANMARK DEN 1. JULI 1847.

	MANDKJØN:			QVINDEKJØN:			SUMMA.		TILSAM- MEN.
	Gir.	Ugift.	Enke- mand.	Gir.	Ugift.	Enke.	Mandkjøn.	Qvindkjøn.	
I STÆDERNE OG PAA LANDET.									
Kjøbenhavns Amt	39	228	18	41	257	39	285	337	622
Frederiksborg "	3	88	5	10	68	16	96	94	190
Holbøks "	9	100	5	10	77	5	114	92	206
Sorø "	5	59	4	8	51	7	69	64	132
Præstø "	11	76	3	14	79	15	90	108	198
Borreholms "	3	27	2	3	32	4	32	49	81
Færbernes "	4	20	-	4	17	3	24	21	48
Mariibo "	7	61	2	6	65	6	70	77	147
Sjællands, Lolland-Falsters Stifter .	81	659	39	94	656	95	779	845	1624
Odense Amt	7	128	5	9	131	18	140	161	301
Svendborg "	4	102	1	8	69	14	107	91	198
Fyens Stift	11	230	6	17	203	32	247	252	499
Hjørring Amt	2	71	2	9	70	6	75	85	160
Thisted "	6	67	2	3	73	2	75	78	153
Aalborg "	4	86	5	13	66	7	95	86	181
Viborg "	7	68	3	4	55	4	78	68	141
Randørs "	2	81	2	7	78	5	85	90	175
Aarhus "	2	62	1	2	56	3	65	61	126
Skanderborg "	3	61	2	5	49	5	63	59	125
Veie "	4	83	2	10	61	12	89	83	172
Ringkjøbing "	15	98	3	7	78	12	116	97	213
Ribe "	7	86	2	20	62	10	95	92	187
Nørre Jylland	52	763	24	80	648	66	839	794	1633
Hele Danmark	144	1652	69	191	1507	193	1865	1891	3756
I STÆDERNE:									
Kjøbenhavn	31	152	14	36	208	35	197	279	476
Kjøbenhavn og Stæderne i Sjællands, Lolland- Falsters Stifter	38	218	18	41	270	49	274	360	634
Stæderne i Fyens Stift	7	42	-	3	43	9	49	55	104
" i Nørre Jylland	8	104	4	10	83	6	116	99	215
Hele Danmark	53	364	22	54	396	64	439	514	953
PAA LANDET:									
Sjællands, Lolland-Falsters Stifter	43	441	21	53	386	46	505	485	990
Fyens Stift	4	188	6	14	160	23	198	197	395
Nørre Jylland	44	659	20	70	565	60	723	695	1418
Hele Danmark	91	1288	47	137	1111	129	1426	1377	2803

Tab. II.

DE AFSINDIGE DEN 1. JULI 1847, (FÆRÖERNE UDELUKKEDE).

	MANDKJÖN:			QVINDEKJÖN:			SUMMA.		TILSAM-
	Gift.	Ugift.	Enke- mand.	Gift.	Ugift.	Enke.	Mandkjön.	Qvindkjön.	MEN, Begge Kjön.
I STÆDERNE OG PAA LANDET:									
Kjöbenhavns Amt	38	142	17	41	185	39	197	265	462
Frederiksborg „	3	33	5	10	25	14	41	49	90
Holbeks „	7	26	5	9	21	5	38	35	73
Sorö „	5	23	4	6	17	7	32	30	62
Prästö „	10	20	3	14	24	11	33	49	82
Bornholms „	2	8	2	3	13	4	12	20	32
Maribo „	7	20	2	6	25	6	29	37	66
Sjellands, Lolland-Falsters Stifter .	72	272	38	89	310	86	382	485	867
Odense Amt	7	50	5	9	42	17	62	68	130
Svendborg „	4	40	1	8	18	12	45	38	83
Fyens Stift	11	90	6	17	60	29	107	106	213
Hjørring Amt	1	14	2	8	19	6	17	33	50
Thisted „	6	24	2	2	24	2	32	28	60
Aalborg „	4	28	5	13	21	7	37	41	78
Viborg „	7	28	3	4	13	4	38	21	59
Randers „	2	22	2	7	24	5	26	36	62
Aarhus „	2	26	1	2	15	3	29	20	49
Skanderborg „	2	8	2	5	19	5	12	29	41
Veile „	4	23	2	10	15	11	29	36	65
Ringkjöbing „	15	23	3	7	33	12	41	52	93
Ribe „	7	30	2	20	31	10	39	61	100
Nörre Jylland	50	226	24	78	214	65	300	357	657
Hele Danmark	133	588	68	184	584	180	789	948	1737
I STÆDERNE:									
Kjöbenhavn	30	108	14	36	165	35	152	236	388
De övrige Stæder i Sjellands, Lolland-Falsters Stifter, uden Kjöbenhavn	7	35	4	5	29	13	46	47	93
Fyens Stift	7	28	3	3	22	8	35	33	68
Nörre Jylland	8	44	4	9	38	6	56	53	109
Hele Danmark	52	215	22	53	254	62	289	369	658
PAA LANDET:									
I Sjellands, Lolland-Falsters Stifter	35	129	20	48	116	38	184	202	386
Fyens Stift	4	62	6	14	38	21	72	73	145
Nörre Jylland	42	182	20	69	176	59	244	304	548
Hele Danmark	81	373	46	131	330	118	500	579	1079

II.

OM DE SINDSSYGES FORHOLD TIL BEFOLKNINGEN OG TRÆK AF SYGDOMMENS
GEOGRAPHISKE UDBREDELSE.

Tab. III.

IDIOTER OG AFSNDDIGE DEN 1. JULI 1847 I FORHOLD TIL 1000 AF DEN RELATIVE BEFOLKNING.

AMT, DISTRICT m. m.	SINDSSYGE AF						SUMMA.		TILSAM- MEN.
	Mandkjøn.			Qvindkjøn.			Mandkjøn.	Qvindkjøn.	
I STEDERNE OG PAA LANDET:	Gift.	Ugift.	Enke- mand.	Gift.	Ugift.	Enke.			Begge Kjø.
Kjøbenhavns Amt	1,33	3,45	5,08	1,12	4,20	3,25	2,83	3,30	3,08
Frederiksborg "	0,24	3,73	3,60	0,75	3,01	5,23	2,55	2,45	2,50
Halbeks "	0,60	4,35	4,34	0,77	3,40	1,60	3,07	2,42	2,74
Sorø "	0,43	2,75	4,00	0,52	2,57	2,50	1,90	1,82	1,93
Præstø "	0,77	3,07	2,54	0,88	3,42	4,65	3,23	2,50	2,15
Bornholms "	0,60	3,53	4,21	0,60	5,06	3,03	2,44	3,42	2,98
Færøernes "	3,14	8,10	0,00	3,13	7,25	9,07	6,34	6,07	6,11
Maribo "	0,58	2,50	1,61	0,43	2,82	1,01	1,91	1,88	1,91
Sjællands, Lolland-Falsters Stift	0,61	3,42	3,86	0,94	3,61	3,30	2,57	2,73	2,65
Odense Amt	0,42	3,44	2,98	0,50	4,35	4,43	2,73	3,10	2,97
Svendborg "	0,89	3,67	0,83	0,58	2,60	4,02	2,50	2,11	2,30
Fyens Stift	0,37	3,82	2,98	0,57	3,58	4,24	2,65	2,68	2,66
Hjørring Amt	0,27	3,85	1,53	0,77	3,87	2,10	2,10	2,31	2,50
Thisted "	0,73	4,73	2,56	0,37	4,95	1,12	3,23	3,16	3,20
Aalborg "	0,38	4,41	4,33	1,23	3,45	2,40	2,95	2,64	2,70
Viborg "	0,70	3,97	3,05	0,40	2,99	1,79	2,50	2,05	2,32
Randers "	0,77	3,83	1,94	0,99	3,02	1,70	2,10	2,10	2,11
Aarhus "	0,50	4,50	1,30	0,30	4,51	1,52	3,00	2,90	3,02
Skanderborg "	0,50	4,14	2,07	0,66	3,57	2,03	2,08	2,37	2,72
Vejle "	0,55	3,68	2,00	0,89	2,94	4,72	2,63	2,10	2,38
Ringkjøbing "	1,51	5,68	3,22	0,70	4,22	4,26	4,13	3,14	3,61
Ribe "	0,60	4,08	1,83	1,97	3,43	3,50	3,21	2,90	3,08
Nørre Jylland	0,53	4,16	2,43	0,82	3,64	2,80	2,88	2,65	2,76
Hele Danmark	0,63	3,78	3,02	0,84	3,62	3,22	2,71	2,69	2,70
I STEDERNE:									
Kjøbenhavn	1,75	3,51	6,94	2,08	5,09	4,05	3,13	4,17	3,68
Kjøbenhavn og Stæderne i Sjell. Loll.-Falst. Stift	1,44	3,47	5,79	1,50	4,57	4,12	2,97	3,72	3,36
Fyens Stift	1,62	4,27	0,00	0,73	4,55	5,64	3,30	3,00	3,13
Nørre Jylland	0,82	4,75	3,72	1,05	4,07	1,60	3,94	2,90	3,25
Hele Danmark	1,31	3,85	4,75	1,37	4,45	3,76	3,14	3,54	3,34
PAA LANDET:									
Sjællands, Lolland-Falsters Stift	0,58	3,30	3,01	0,72	3,11	2,72	2,59	2,27	2,33
Fyens Stift	0,18	3,72	2,27	0,55	3,39	3,80	2,53	2,30	2,51
Nørre Jylland	0,50	4,05	2,22	0,77	3,58	2,89	2,79	2,61	2,70
Hele Danmark	0,48	3,76	2,58	0,73	3,39	3,01	2,60	2,47	2,53

1) Den Befolkning, der antages at være i Danmark den 1. Juli 1847, er helt igennem Befolkningen af 1815 + $2\frac{1}{2}$ pCt. for den formentlige Tilvækst i $2\frac{1}{2}$ Aar.

Tab. IV.
DE AFSINDIGE DEN 1. JULI 1847 I FORHOLD TIL 1000 AF DEN RELATIVE BEFOLKNING. (FÆRØERNE UDELUKKEDE).

	MANDKJÖN:			QVINDEKJÖN:			SUMMA.		TILSAMMEN. Begge Kjön.	
	Gift.	Ugift.	Enke- mand.	Gift.	Ugift.	Enke.	Mand- kjön.	Qvinde- kjön.	Afsin- dige.	Idioter.
Kjöbenhavns Amt	1,29	2,15	4,80	1,42	3,02	3,26	1,99	2,60	2,30	0,79
Frederiksborg „	0,24	1,40	3,69	0,79	1,11	4,18	1,09	1,28	1,18	1,32
Holbeks „	0,54	1,13	4,31	0,70	0,95	1,69	1,02	0,92	0,97	1,77
Sorö „	0,13	1,07	4,09	0,52	0,86	2,59	0,94	0,88	0,91	1,02
Præstö „	0,70	0,81	2,54	0,98	1,04	3,41	0,82	1,21	1,01	1,44
Bornholms „	0,44	0,99	4,21	0,66	1,57	3,09	0,91	1,42	1,18	1,80
Maribo „	0,52	0,85	1,61	0,45	1,11	1,91	0,76	0,95	0,86	1,05
Sjell., Loll.-Falst. Stift. ÷ Færøerne.	0,73	1,43	3,83	0,91	1,73	3,02	1,28	1,58	1,43	1,22
Odense Amt	0,43	1,54	2,99	0,56	1,36	4,18	1,23	1,33	1,28	1,69
Svendborg „	0,29	1,44	0,83	0,58	0,69	3,45	1,05	0,88	0,97	1,23
Fyens Stift	0,37	1,49	2,08	0,57	1,06	3,84	1,15	1,13	1,14	1,52
Hjørring Amt	0,69	0,66	1,59	0,69	0,91	2,10	0,60	0,93	0,72	1,58
Thisted „	0,74	1,69	2,56	0,25	1,63	1,12	1,38	1,18	1,26	1,94
Aalborg „	0,38	1,37	4,33	1,23	1,10	2,46	1,15	1,26	1,20	1,59
Viborg „	0,70	1,47	3,05	0,40	0,71	1,79	1,26	0,69	0,97	1,55
Randers „	0,17	0,99	1,62	0,59	1,11	1,79	0,73	1,00	0,87	1,57
Aarhus „	0,29	1,92	1,89	0,30	1,21	1,92	1,38	0,97	1,17	1,85
Skanderborg „	0,26	0,54	2,67	0,66	1,38	2,93	0,52	1,26	0,89	1,83
Veile „	0,35	1,02	2,06	0,89	0,72	4,32	0,84	1,04	0,94	1,54
Ringkjöbing „	1,51	1,23	3,22	0,70	1,78	4,86	1,46	1,68	1,56	2,03
Ribe „	0,69	1,63	1,85	1,97	1,71	3,56	1,32	1,96	1,65	2,43
Nörre Jylland	0,51	1,23	2,43	0,80	1,20	2,75	1,03	1,19	1,11	1,65
Hele Danmark	0,59	1,35	3,00	0,82	1,41	3,02	1,15	1,35	1,25	1,45
I STÆDERNE:										
Kjöbenhavn	1,70	2,49	6,54	2,08	4,04	4,03	2,41	3,53	2,99	0,67
De övrige Stæder i Sjælland, Lolland og Falster, uden Kjöbenhavn og Færøerne	0,82	1,81	4,23	0,61	1,62	4,08	1,60	1,60	1,60	1,76
Fyens Stift	1,62	2,85	0,00	0,71	2,33	5,02	2,40	2,16	2,28	1,20
Nörre Jylland	0,81	2,01	3,72	0,95	1,86	1,70	1,71	1,59	1,65	1,60
Hele Danmark	1,29	2,28	4,77	1,35	2,87	3,65	2,07	2,55	2,31	1,03
PAA LANDET:										
I Sjællands, Loll.-Falst. Stifter, uden Færøerne	0,48	1,01	2,92	0,66	0,96	2,29	0,89	0,96	0,93	1,40
Fyens Stift	0,16	1,23	2,47	0,55	0,80	3,53	0,92	0,93	0,92	1,59
Nörre Jylland	0,47	1,13	2,27	0,78	1,12	2,94	0,94	1,14	1,04	1,66
Hele Danmark	0,43	1,10	2,54	0,70	1,01	2,77	0,92	1,04	0,98	1,55

1. For hele Danmark var Forholdet, som man vil see af den foranstaaende Tab. III 2,70 Sindssyge paa 1000 Indvaanere, men naar Færøerne holdes ude af Betragtningen 2,66; i 1845 var det 3,16. Forholdet er noget forskjelligt for Idioter og Afsindige i Stæderne og paa Landet.

	Mandkjön.	Qvindekjön.
Idioter i Stæderne	1,07	— 1,00.
„ paa Landet	1,67	— 1,40.
Afsindige i Stæderne	2,07	— 2,55.
„ paa Landet	0,92	— 1,04.

I Frankrig var Forholdet ¹⁾:

¹⁾ Stat. de la France, pag. 369.

Side 6

1835	-	0,43 pro Mille
1836	-	0,46
1837	-	0,47
1838	-	0,50
1839	-	0,54
1840	-	0,56
1844	-	0,58

Den franske Befolkning var i 1835 33,540,910 Personer, i 1844 derimod 34,213,929; Befolkningen var altsaa tiltaget med 2 pCt., de Afsindige med 36 pCt.

	Mandskjön	Quindekjön	Tilsammen
I Stæderne	2,09	- 1,93	- 2,01
Paa Landet	3,29	- 3,52	- 3,40
Hele Riget	3,14	- 3,32	- 3,23

Den norske Befolkning var fra 1835 til 1845 steget 11 pCt., de Afsindiges Antal i samme Tidsrum 20 pCt (1).

I England og Wales (1847) var Forholdet 1,57 pro mille (2).

2. På et andet Sted er det forsøgt at levere Bevis for, at Sindssygdømmene især hjemsøgte de nordlige og vestlige Egne af Danmark og flere Lande (3). Den nærværende Undersøgelse synes deels at bestyrke denne Sætning, deels at give Foranledning til at udvide den derhen, at det ikke alene ere de N. V. Egne, der ere særdeles afficerede, men at det ere visse Dele af Peripherien af Landene, af Peripherien af enkelte Landsdele, saasom Amterne m.v. som især ere udsatte for Sygdommen. Maaske dette vil være at tilskrive de samme Aarsager, som bevirke at andre svære, gennem Generationer varende Sygdomme f. Ex. Lepra, paa en lignenede Maade findes på Peripherien af Landene, et Phænomen, der vel fortjente en omhyggelig grandskning.

Middeltallet er for Danmark, som allerede anført, 2,70 Sindssyge paa 1000 Indvaanere. Dersom man nu gaaer ud fra de Puncter, hvor Invaanerne synes at lide mindst, da finder man en bestandig stigning i Pro-

1) Statistiske Tabeller for Kongeriget Norge, udgivne efter Foranstaltning af Departementet for det Indre. Ottende Række, 12: pag. XI.

2) The Law Review Febr. 1849 pag. 314; hvor det nemlig efter Report of the Comiss. in lunacy er angivet, at England og Wales i 1847 havde 26,516 Sindssyge. Den engelske Befolkning var i 1841 efter Porter (the Progress of the nation) 15,906,741 og 1847 derfor + 6 pCt. for den formentlige Tilvæxt antaget at være 16,861,145 Individder.

3) Om Daarevæsenets Indretning i Danmark af J. R. Hübertz pag. 31 fölg.

6 spalte 2

portionerne ud mod Peripherien, mest mod Vest og Nord.

I Sjellands og Lollands-Falsters Stifter var Forholdet 2,65, eller uden Færøerne 2,60 Sindssyge på 1000 Indvaanere, i Fyens Stift 2,66, i Nörre Jylland 2,76.

I Sjellands og Lollands-Falsters Stifter havde Maribo Amt 1,91, Præstö Amt 2,45, Holbeks Amt 2,74. Gaaende ud fra Sorö Amt med 1,93 pro mille, har Kjöbenhavns Amt (uden Kjöbenhavn) 2,05, Frederiksborg Amt 2,50; og i en anden Retning: Sorö Amt 1,93, Præstö Amt 2,45, Bornholms Amt 2,98.

I Fyens Stift med et Middeltal af 2,66 har det S. Ö. Svendborg Amt 2,30, det N. V. Odense Amt 2,97.

I Jylland med et Middeltal af 2,76 have de 3 vestlige Amter de højeste Forhold: Ribe Amt 3,08, Ringkjöbing Amt 3,61, Thisted Amt 3,20.

Gaaer man dybere i Undersøgelsen finder man det Samme i det Hele gjentaget, dog med enkelte Afvigelser hist og her. I Lollands-Falsters Stift havde Musse Herred 2,03, Fuglse Herred

2,40, Sønder Herred (Loll.) 1,20, Nørre Herred 2,11. Paa Falster har Sønder Herred 1,83 og Nørre Herred 1,51. I Holbeks Amt med et Middeltal af 2,74 har Odsherred 3,90, mens det vestlige Arts Herred har kun 2,56. I 1845 havde Holbeks Amt et Middeltal af 2,95, Ods Herred 4,39 og Arts Herred atter under Middeltallet, nemlig 2,88.

I Fyen havde Odense Amt et Middeltal af 2,97, det nordvestlige Vends Herred 3,32 og et enkelt Pastorat i dette Herred, Gjelsted og Rörup 8,82.

I Nørre Jylland er Middeltallet 2,76, Hjörriug Amt har alligevel kun 2,30, men det nordvestlige Börglum Herred 2,97 og Börglum Pastorat næsten 9,0. I Thisted Amt er Middeltallet 3,20, i Vester Hanherred 4,67 og i Klim Sogn næsten 11,0.

I Viborg Amt er Middeltallet 2,32, i Lysgaard Herred 2,54, i Nørre Herred 4,04. I Ringkjöbing Amt er Middeltallet 3,61, i Vandfuld Herred 6,46 og i den nordvestlige Udbredning, Harboöre Sogn 11,12 pro mille. Bornholms Amt har et Middeltal af 2,98, Vester Herred 0,86, Sønder Herred 3,37, Öster Herred 3,71, Nørre Herred 4,54 o. s. v.

Dersom man altsaa tager Danmark fra Bornholms Östkyst til Jyllands Vestkyst, da har man, eftersom Undersögelsen nu staar, de ugunstigere Forhold saavel på den östlige som paa den vestlige Peripherie.

Omtrent det samme var Tilfældet 1845. Lollands-Falsters Stift havde da 2,25, Bornholm 2,77, Sjælland og Möen 3,11, Fyen 3,17, Nørre Jylland 3,32.

7 spalte1

Færøerne havde i 1841 3,61¹), 1847 derimod 6,11 pro mille.

Hertugdömmene vare i 1845 angivne at have: Lauenburg 1,82, Holsten 2,22, Slesvig 2, 93.

I Frankrig var Forholdet 1841, som sagt, 0,58 pro mille, i Seine Departementet (Paris) naturligvis höiere, 3,08, ligeledes ud mod Grændserne i Vest, Nord og Öst og i de store Stæder.

Mod Vest: Gironde 1,02, Calvados 1,37, Manche 1,04, Dep. du Nord 1,09; mod Öst: Dep. bouches du Rhone (Marseille) 2,19²), Rhone (Lyon) 2,27, Meurthe 2,06. I det egentlige Syden staaer Forholdet lavt. Saaledes havde i 1841 de 3 Pyrenaer Departementer fölgende Forhold: Pyrenées hautes 0,05

–“– orientales 0,18

–“– basses 0,25.

I England var Forholdet som anført 1,57. I Norge i 1845 3,23 og i dette Land viser sig den mærkelige Omstændighed, at Forholdene vel stige, naar man gaaer fra Öst mod Vest, men at de ugunstigste Forhold her findes i den sydligste Del af Landet, de gunstigste i den nordlige Del.

Christians Amt havde 3,71, Budskeruds 4, 59, Nedenæs og Robygdelagens 4,44, Lister og Mandals 5,18; — i Norden: Finmarkens Amt 2,06, Nordlands 2,47, Romsdals 2,60.

3. Da de Steder, hvorfra Beretninger ere indkomne, snart udgjöre en lille Del, f. Ex. en Kjöbstads Landsogn eller et andet Sogn paa Landet, snart et Pastorat og snart en stor Stad f. Ex. Kjöbenhavn, saa er det maaske mere en Curiositet end til Nytte at anföre, at Beretninger vare indkomne fra 900 forskjellige Steder. Af disse havde 605 Steder fra 1 til 4 Sindssyge pro mille, 295 havde 5 og derover.

Den følgende Tabel viser Fordelingen:

	1-4 pro mille.	5 p. m.	6 p. in.	7 p. m.	8 p. m.	9 p. in.	10 p. m.	over 10 p. m.
Sjælland								
Lolland								
Falster. . . .	223	39	9	9	10	3	3	2
Fyens Stift . . .	84	17	5	4	1	2	s?	1
Nørre Jylland .	298	64	45	21	19	10	12	19
Hele Danmark ,	605	120	59	34	30	15	15	22
	605			295				

1) Beretningerne kom i 1841 ikke fuldstændigt ind fra Færøerne. 2) Paa det anførte Sted i min Bog har jeg efter Aubanel og

7 spalte2

	1-4 pro mille.	5 p. m.	6 p. m.	7 p. m.	8 p. m.	9 p. m.	10 p. m.	over 10 p. m.
Sjælland Lolland								
Falster. . . .	223	39	9	9	10	3	3	2
Fyens Stift . . .	84	17	5	4	1	2	s	1
Nørre Jylland .	298	64	45	21	19	10	12	19
Hele Danmark .	605	120	59	34	30	15	15	22
	605			295				

Dersom vi i Jylland, hvor Forholdet er ugunstigst, stille de østlige og de vestlige Amter mod hinanden, da have vi

	1-4 p. m.	5 p. m. og derover.
Sjælland, Lolland og Falster. . .	74,8 pCt.	25,2 pCt.
Fyen	73,7 pCt.	26,3 —
Jylland	61,1 pCt.	38,9 —
Hele Danmark	67,2 pCt.	32,8 —

Paa Öerne findes ogsaa de stærkest bebyrdede Localiteter i det nordvestligste Holbeks Amt, hvor af de angivne Steder 72,55 pCt. have indtil 4 pro mille, 27,45 over dette Tal.

4. Hvorvidt Jordsmonnet fortjener at komme i Betragtning med Hensyn paa Sygdommens geographiske og topographiske Udbredelse maa være henstillet; ganske kan det neppe

oversees. Aarhus Amt har 3,02, hvilket er højere end de andre Amter paa Östkysten af Jylland. Men Östkysten af Veile Amt og Aarhus Amt have efter Forchhammer det samme Jordsmon som den störste Del af Sjælland og Öerne, nemlig Rullestens Ler. Hele Aarhus Amt kan altsaa ansees for en Fortsættelse af Sjælland. Nu ere Forholdene saaledes angivne for Aarhus Amt: Staden har 3,10; Landet har mod Öst, regnet fra Syden af, i Hads Herred 3,14, Ning Herred 3,71, Vester Lisberg Herred 2,40; mod Vest ligeledes regnet fra Syden af: Framlev Herred 1,02, Hasle Herred 2,90 og i Sabro Herred 4,88.

Stiller man den sydöstlige Del af Aarhus Amt mod den nordvestlige, Hads Herred mod Sabro Herred, og den sydvestlige mod den nordöstlige, Framlev Herred mod Vesterlisberg Herred, da finder man de samme Forhold, som dem der ovenfor ere fremstillede for Sjælland, for Bornholm m. m., nemlig det sydlige Indsnit i et relativ gunstigere Forhold.

Rullestens-Leret i Veile og Aarhus Amter giver en lille Forgrening ind i Randers Amt og findes for-

1) *fortsat*: Thore angivet Forholdet i Dep. Bouches du Rhone til 0,50, men disse Herrer maa formodentlig have haft ældre mindre tilforladelige Beretninger for dem. De i Texten angivne Forhold ere beregnede efter Stat. de la France.

Side 8

övrigt ikke synderligt i Jylland, uden i den sydlige Del af Horns Herred i Hjörning Amt, og i Vandfuld Herred, Ringkjöbing Amt. Dersom man altsaa forlader den politiske Inddeling og holder sig til den de forskjellige Jordsmon frembyde, da har man den sydöstligste Udbredning af Rullestensleret i Sönder Herred paa Falster med et Forhold af 1,83, den nordvestligste derimod i Sabro Herred, Aarhus Amt, med et Forhold af 4,88, eller om man vil Vandfuld Herred i Ringkjöbing Amt med 6,45 og Harboöre Sogn paa den nordvestligste Fremragning med 11,12 Sindssyge pro mille.

I Sydvest Svendborg Amt med 2,30 i Nordost Frederiksborg Amt med 2,79 og saa fremdeles. Noget analogt hermed lader sig ogsaa paavise paa de övrige forskjellige Jordsmon. Den sydöstlige Udbredning af Kridtet og Kalken i Jylland; Galthen Herred i Randers Amt har 2,19, den nordvestlige, Vesterhanherred i Thisted Amt har 4,67 Sindssyge paa 1000 Indvaanere o. s. v. Et Blik paa Kortet vil strax overbevise herom.

III

RELIGIONSBEKJÆNDELSE.

1. I Beretningerne forekomme ofte saadanne Udtryk om ældre Folk: "ingen Religion", "er uden alt religiöst Begreb" m. m. som tilkjendegive, at de Vedkommende vare voxede op til en höi Alder uden alle höjere Forestillinger. 10 Individuer, 2 af Mandkjön og 8 af Qvindekjön vare confirmerede i en Alder af over 20 Aar. Om en af disse, en mandlig Idiot, hedder det i Beretningen, at han ved 35 Aars Alder paa engang ligesom vaagnede, forlangte at lære at læse og at confirmeres, hvilket ogsaa skete, og han var ret fornuftig nogle Aar, men ved den tiltagende Aalder er han henfalden til den forrige Stupiditet.

165 mandlige og 143 qvindelige Individuer gennem alle Amter, de fleste dog i Fyen og Jylland, vare over 20 Aar uden at være confirmerede. En af disse, en Mand paa 52 Aar, var imidlertid, just da Undersögelsen foregik, i Begreb med at forberedes til Confirmation. De samtlige 318 Individuer, som formedelst Mangel paa Forstanden vare confirmerede i en höiere Alder eller slet ikke confirmerede, vare saaledes fordelte: Sjællands, Lollands-Falsters Stifter 75, Fyen 49, Nörre Jylland 194 eller respective: 23,58; 15,41 og 61,01 pro Cent.

Dersom man sammenligner ogsaa disse med den hele Befolkning, da faaer man i Sjællands, Lollands-Falsters Stifter af saadanne fjöllede Personer 0,12, i Fyen 0,26 og i Nörre Jylland 0,33 pro mille, medens Middeltallet for Danmark vilde være 0,23 pro mille. Altsaa ogsaa i denne henseende stige de ugunstige Forhold ved at gaae fra Östen mod Vesten.

2. Forsaavidt som de Sindssyge havde en Religion, da tilhørte de væsentlig Statskirken.

Reformerede vare:	Mandekjøn	Qvindekjøn
Idioter	1.	1.
Afsindige.....	7.	0.

I alt 9 Individuer, eller pro mille 9,16.

Catholiker vare:

Afsindige.....	2.	2.
----------------	----	----

I alt 4, gjør pro mille 3,34.

Jöder:

Idioter.....	2.	4.
Afsindige.....	9.	7.

I alt 22 Individuer, gjør pro mille 5,85.

Da Middeltallet for Danmark var 2,70, saa skulde de fremmede Religionsbekjendere være forholdsvis stærkt afficerede. Alligevel kan der være nogen Tilfældighed i de foreliggende Angivelser, og man pleier ikke at ansee Tabelværket for aldeles paalideligt med Hensyn paa dette Punkt, da man, navnlig for Kjöbenhavn, skal regne alle dem for Lutherske Christne, der ikke udtrykkeligt betegne sig anderledes.

IV

DE SINDSSYGES ALDER.

1. Den fölgende Tabel V giver Antallet af Idioter og Afsindige i de forskjellige Aldersclasser og Tab. VI en Beregning herover. De förste Aldersperioder vise sig sparsomt besatte af nærliggende Grunde. For Idioter hæver Tallet sig rask i Perioden 5-10 Aar, og det synes for dem af Mandkjön endog at ville culminere med 10-15 Aar, men det egentlige Culminationspunct falder mellem 20-25 Aar for dem af Mandkjön, 15-20 Aar for dem af Qvindkjön. For de Afsindige culminerer Alderen i den mandlige Række med 35-40, i den qvindelige med 40-45 Aar. I den hele danske Befolkning falder Culminationspunktet mellem 5-10 Aar.

Tab. V.

Fra 0 til 1 Aar .	IDIOTER.						AFSINDIGE.						Idioter og Afsindige. Begge Kjøen.	Den hele danske Befolkning den 1 Febr. 1945 ¹⁾ . Begge Kjøen.
	Mandkjøn.			Qvindkjøn.			Mandkjøn.			Qvindkjøn.				
	Stæderne.	Lan- det.	Total.	Stæderne.	Lan- det.	Total.	Stæderne.	Lan- det.	Total.	Stæderne.	Lan- det.	Total.		
- 1 - 3 . . .	1	3	4	1	3	4					1	1	2	9
- 3 - 5 . . .	3	11	14	5	8	13	1	1	2	1	1	2	30	
- 5 - 10 . . .	8	66	74	5	41	49	1	8	9	3	11	14	146	
- 10 - 15 . . .	24	120	144	8	79	87	3	9	12	4	10	14	257	
- 15 - 20 . . .	19	114	133	27	108	135	6	30	36	12	11	23	327	
- 20 - 25 . . .	26	128	154	21	99	120	19	43	62	11	37	48	384	
- 25 - 30 . . .	15	110	125	13	92	105	19	48	67	25	37	62	359	
- 30 - 35 . . .	17	70	87	16	73	89	27	49	76	32	54	86	338	
- 35 - 40 . . .	8	63	71	9	66	75	30	61	91	32	58	90	327	
- 40 - 45 . . .	9	63	72	7	50	57	33	54	87	35	73	108	324	
- 45 - 50 . . .	12	48	60	12	58	70	35	51	86	54	64	118	334	
- 50 - 55 . . .	4	40	44	8	46	54	25	39	64	44	50	94	256	
- 55 - 60 . . .	2	38	40	7	29	36	34	44	78	29	56	85	239	
- 60 - 65 . . .	1	22	23	3	11	14	25	33	58	36	44	80	175	
- 65 - 70 . . .	1	14	14	2	13	15	11	23	34	25	42	67	130	
- 70 - 75 . . .	1	4	5	2	2	2	9	10	19	11	20	31	57	
- 75 - 80 . . .	1	1	1	1	1	2	6	5	11	10	12	22	36	
- 80 - 85 . . .					2	2	4	2	6	2	4	6	14	
- 85 - 90 . . .							2		2		5	5	7	
- 90 - 95 . . .											1	1	1	
- 95 - 100 . . .											1	1	1	
Ubekjendt . . .		1	1							3	1	4	5	
Summa . . .	150	916	1066	145	784	929	289	510	799	369	593	962	3756	

Tab. VI.															
Fra 0 til 1 Aar .	Stæderne.	Lan- det.	Total.	Stæderne.	Lan- det.	Total.	Stæderne.	Lan- det.	Total.	Stæderne.	Lan- det.	Total.	Stæderne.	Lan- det.	Total.
- 1 - 3 . . .	0,67	0,33	0,38	0,69	0,38	0,43					0,17	0,10	0,24		27,97
- 3 - 5 . . .	2,00	1,20	1,31	3,45	1,02	1,40				0,20	0,13	0,27	0,17	0,21	0,80
- 5 - 10 . . .	5,33	7,20	6,94	3,45	5,61	5,27	0,35	1,57	1,13	0,81	1,86	1,46	3,89		107,47
- 10 - 15 . . .	16,00	13,10	13,51	5,52	10,08	9,36	1,04	1,76	1,50	1,09	1,69	1,46	6,84		95,17
- 15 - 20 . . .	12,67	12,46	12,47	18,62	13,78	14,53	2,08	5,88	4,51	3,25	1,86	2,39	8,70		94,67
- 20 - 25 . . .	17,33	13,97	14,45	14,48	12,63	12,92	6,57	8,43	7,76	2,98	6,24	4,99	10,22		95,47
- 25 - 30 . . .	10,00	12,01	11,73	8,97	11,73	11,30	6,57	9,41	8,38	6,78	6,24	6,45	9,56		85,13
- 30 - 35 . . .	11,33	7,64	8,16	11,03	9,31	9,58	9,34	9,61	9,51	8,67	9,11	8,94	9,00		66,35
- 35 - 40 . . .	5,33	6,87	6,66	6,21	8,42	8,08	10,38	11,96	11,39	8,67	9,78	9,36	8,70		63,59
- 40 - 45 . . .	6,00	6,87	6,75	4,82	6,37	6,14	11,42	10,59	10,89	9,49	12,31	11,23	8,63		57,92
- 45 - 50 . . .	8,00	5,24	5,63	8,28	7,40	7,53	12,11	10,00	10,76	14,63	10,79	12,27	8,89		50,86
- 50 - 55 . . .	2,67	4,37	4,13	5,52	5,87	5,81	8,65	7,65	8,00	11,92	8,43	9,77	6,82		41,53
- 55 - 60 . . .	1,33	4,15	3,75	4,82	3,70	3,87	11,76	8,63	9,76	7,86	9,44	8,84	6,36		33,05
- 60 - 65 . . .	0,67	2,40	2,16	2,07	1,40	1,51	8,65	6,47	7,26	9,76	7,42	8,32	4,66		29,03
- 65 - 70 . . .		1,53	1,31	1,38	1,66	1,61	3,81	4,51	4,26	6,78	7,08	6,96	3,46		23,85
- 70 - 75 . . .	0,67	0,44	0,47		0,26	0,22	3,11	1,96	2,38	2,98	3,37	3,22	1,52		14,83
- 75 - 80 . . .		0,11	0,10	0,69	0,12	0,22	2,08	0,98	1,38	2,71	2,02	2,29	0,96		9,61
- 80 - 85 . . .					0,26	0,22	1,39	0,39	0,75	0,54	0,67	0,61	0,37		4,58
- 85 - 90 . . .							0,69		0,25		0,84	0,52	0,19		1,53
- 90 - 95 . . .											0,17	0,10	0,03		0,33
- 95 - 100 . . .											0,17	0,10	0,03		0,07
Ubekjendt . . .		0,11	0,09							0,81	0,17	0,41	0,13		0,01
Summa . . .	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00		1000,00

¹⁾ Den sidste Rubrik er taget af Stat. Tab. Værk 10de Hefte.

Side 10

2. I Tabelværket er der gjort opmærksom paa, at det vidnede om gunstige Betingelser for Livsvarigheden i Danmark, at der fandtes 8,38 pro Cent i en Alder af over 60 Aar. Man kan naturligvis ikke i denne Henseende anstille Sammenligning mellem hele Befolkningen og den Del deraf, der, saaledes som Tilfældet er med de Afsindige, staar under et sygeligt Forhold,

hvis Bevægelse ikke blot er afhængig af de Aarsager, som foranledige Bevægelsen i den hele Befolkning, men ogsaa af andre, f. Ex. af Helbredelser, og som desuden, hvad der vil vise sig i et følgende Afsnit, har havt flere Procent Tilgang fra Aldersclasserne over 60 Aar. Men Idioterne, naar de tages alene, danne en Gruppe, som med en vis Selvstændighed kan stilles lige overfor Befolkningen, da det også her vel blot ere Födslar og Dödsfald, af hvilke Bevægelsen er afhængig. Da nu altsaa Befolkningen i det Hele har 8,38 pCt. over 60 Aar, men Idioterne kun 3,89 pCt. (i 1845 4,74 pCt.) over denne Alder, saa er dette udentvivel et Beviis for, at Döden anseeligt hjemsöger denne Classe. Alligevel synes de overordentligt höie Proportioner, der findes for Idioterne i Aldersclasserne fra 10-60 Aar, at vidne om, at de ikke höre til de ukraftigste til at gjöre Döden Modstand, som overalt en blot Vegeteren vel bidrager meget til at foröge Livsvarigheden.

Den nedenstående tabel indeholder en Sammenligning mellem de Sindssyge og den hele Befolkning i sammentrængt oversigt.

ALDESKLASSER.	Idioter 1847.	Afsindige 1845.	Afsindige 1847.	Hele Be- folkningen 1845.
	Begge Kjøn. pCt.	Begge Kjøn. pCt.	Begge Kjøn. pCt.	Begge Kjøn. pCt.
För 30 Aar	58,00	20,70	20,74	60,29
Fra 30-50 Aar . .	29,26	41,96	42,17	23,87
Over 50 Aar og ubekjendt Alder.	12,74	37,34	37,59	15,84
	100,00	100,00	100,00	100,00

V.
DE SINDSSYGES STAND.

1. Den følgende Tabel viser, af hvilke Stænder de Sindssyge vare gaaede ud.

V.

DE SINDSSYGES STAND.

1. Den følgende Tabel viser, af hvilke Stænder de
 Sindssyge vare gaaede ud.

Tab. VII.

DE SINDSSYGE DEN 1. JULI 1947 EFTER STAND
 VED FÖDSEL.

Præster, Læger, Skolelærere, civile Embedsmænd etc.	143	46,37	
Militaire	15	4,67	
Kunstnere (Malere)	8	2,59	
Handlende	45	14,59	
Haand- værkere:	i Træ	36	11,67
	i Jern	12	3,89
	Murere	4	1,30
	i Klæder (Skræddere, Vævere)	25	8,10
	i Læder	23	7,46
	Rebslagere	5	1,62
De som handle med Spise- og Drikkevarer	44	14,27	
De som leve af Søen	62	20,10	
De som leve af Agerbrug	2562	830,74 ¹⁾	
Dagleiere (og Vægttere)	58	18,81	
Uægte Børn (og fra Pleiestiftelsen)	42	13,62	
Summa	3084	1000,00	

Der vare 2562 nedstammende fra dem som levede af Agerbrug, hvoriblandt 13 Vognmænd og Avlsbrugere i Stæderne. Af Jorddyrkere på Landet vare fødte 2549, og disse væsentlig af Bondestanden. Sammenligner man dette Tal med den tilsvarende Classe i Tabelværket, da faaer man omtrent 4 pro mille, altsaa meget over Middeltallet, hvilket dog neppe er rigtigt. Man maatte udentvivl til Sammenligning tage hele Standen i dens Udbredelse i Stæderne og blandt de andre Classer, til hvilke ogsaa "Avlsmænd og Tjenestetyende" ere hen-

1) Det meget høje Forhold for Agerdyrkere bragte Forfatteren paa den Tanke, at der muligt kunde være indlöben en Feil; men ved en fuldstændigt ny Bearbejdelse af Grundmaterialet i denne Retning, har han overbevist sig om, at Forholdet ikke alene ikke er for højt, men at det ogsaa vistnok vilde hæves en Del, naar man kunde have taget Flere med, hvis Stand ikke var tydeligt angivet, men som uden Tvivl hørte herhen.

11

regnede, man maatte maaske ogsaa lægge noget til for de bortdöde Forældre m. m., og dersom man saaledes fandt det rette Tal, da er det rimeligt, at Forholdet ikke naaede op til Middeltallet.

Præstebarn vare 48. Dersom man anslaaer Præstestanden til 8000 Individier¹⁾, da er dette vist

rigeligt, og denne Stand vilde i saa Fald have 6 pro mille.
 Skolelærerborn vare 44. Hvorvidt denne Stand kan anslaaes til 12 —16000²⁾, maa være henstillet, men i saa Fald gav det omtrent 3 pro mille.

2. I den følgende Tabel har man en Oversigt over den Art af Beskjæftigelse, nogle Sindssyge have havt i Livet eller endnu have. Den er tillempet efter en Tabel i Statistique de la France, hvilken til Sammenligning er stillet ved Siden.

Grunden til at Tjenestetyende ikke hos os ere sondrede i en egen Klasse, er den, at det hele Arbeide dog væsentligt er indrettet efter at passe med vort Tabelværk, hvor en saadan Klasse ikke findes. —

Tab. VIII.

SINDSSYGE I DANMARK DEN 1. JULI 1847 EFTER STAND OG LIVSSTILLING.			SINDSSYGE I DE OFFENTLIGE ANSTALTER I FRANKRIG 1841 EFTER STAND &c.		
Præster, Skolelærere, civile Embedsmænd m. m.	27	29,54	Geistlige, Jurister, Læger, Forfattere m. m.	649	50,68
Militaire	6	6,56	Rentiers, Godseiere m. m.	867	67,70
Kunstnere.	5	5,47	Militaire	412	32,17
Handfende	28	30,64	Kunstnere	96	7,50
i Træ	24	26,26	Handlende en gros &c.	197	15,38
i Jern	7	7,66	" en detail	312	24,36
i Klæder (Skræddere og Vævere	33	36,11	i Træ	283	22,10
Mureri	3	3,28	i Jern	164	12,81
i Læder	20	21,88	i Guld og Sølv	48	3,59
Rebslagere	6	6,56	i andre Metaller	77	6,01
De som handle med Spise- og Drikkevare.	8	8,76	i Væverie	739	57,71
De som leve af Agerbrug	718	785,56	Haandværkere: i Bygningsvæsen	212	16,55
De som leve af Søen	10	10,94	i Skind og Læder	231	18,04
Dagleiere	19	20,79	i Farverie	29	2,27
			i Spise- og Drikkevare.	270	21,08
			i Klædningsstykker og Luxus	1030	80,43
			De som leve af Agerbrug	1890	147,59
			Straffefanger	1225	95,66
			Tjenestetyende	861	67,24
			Uden Næringsvel.	3216	251,13
Summa	914	1000,00	Summa	12806	1000,00

1) Herved er ogsaa taget Hensyn paa, at de sindssyge Præstebørn for en stor Del tilhøre en nu forsvunden Generation. Præstestanden, den nu levende Generation, naaer vel neppe op til 6000 Individer.

2) Det for Skolelærerstanden ansatte Tal, 12—16000, torde muligt være for lavt anslaaet.

VI.
SYGDOMMENS VARIGHED.

Tab. IX.

FORHOLDENE I FORSKJELLIGE PERIODER AF SYGDOMMENS VARIGHED.

Varighed	hos dem af Mandkjøn.			hos dem af Qvindelkjøn.		
	I Stæderne.	Paa Landet.	Total.	I Stæderne.	Paa Landet.	Total.
fra 0 til 1 Aar incl.	11,07	6,27	8,01	7,32	6,57	6,86
- 1 - 3 -	9,69	8,82	9,13	8,40	10,29	9,56
- 3 - 5 -	8,65	9,22	9,01	8,94	8,26	8,52
- 5 - 10 -	14,19	19,22	17,40	18,97	18,72	18,82
- 10 - 15 -	10,03	14,12	12,64	10,57	13,15	12,16
- 15 - 20 -	12,46	16,27	14,89	9,75	16,53	13,94
- 20 - 25 -	10,03	7,25	8,26	9,49	7,23	8,11
- 25 - 30 -	7,96	4,51	5,76	7,86	6,26	6,86
- 30 - 35 -	3,81	3,72	3,75	3,25	4,86	2,39
- 35 - 40 -	2,08	3,14	2,75	1,90	2,19	2,08
- 40 - 45 -	"	1,18	0,75	"	1,52	0,94
- 45 - 50 -	"	0,20	0,13	0,54	0,67	0,62
- 50 - 55 -	"	0,20	0,13	"	0,17	0,10
- 55 - 60 -	"	0,39	0,25	0,54	"	0,21
- 60 - 65 -	"	0,20	0,13	"	0,17	0,10
Ubekjendt	10,03	5,29	7,01	12,47	6,41	8,73
Summa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

1. Ved en tidligere Leilighed, er den aarlige Tilgang anslaaet til 140 Individuer. I Aaret 1845 vare 133 Individuer opgivne at lide af Sygdommen indtil 1 Aar. Ved den nærværende Undersøgelse findes, som Tabellen udviser, 130 at være angrebne i det Aar, som gik forud for Undersøgelsen.

Middelvarigheden var, naar ethvert af de Tilfælde, for hvilke Varigheden var ubekjendt, ansloges til 45 Aar, følgende:

1841: 13,70.

1845: 13,00.

1847: 13,48.

Uagtet denne Overensstemmelse maa vi dog finde det betænkeligt at give os hen til disse Tal. De ere unægtelig en Tilnærmelse, men vi vide ikke hvor nær de komme Sandheden. Det maa nemlig erindres, at i mange Tilfælde er udentvivel Sygdommens Varighed regnet fra Begyndelsen af det Anfald, som just da Undersøgelsen foretoges hjemsøgte Patienten. Fremdeles, at i Klassen Idioter vistnok findes mange, der have lidt "fra den tidlige Barndom af", som egentlig burde henregnes

1) Hübertz 1. c. Pag. 63.

til de Afsindige, og hvis sygdoms "Varighed" var næsten saa lang som deres hele Liv. Endelig, at vi savne al Oplysning om Afgangen ved Helbredelser og Dödsfald, og det er vel uimodsigeligt, at man ikke kan bestemme Sygdommens Varighed med nogenlunde Nöiagtighed, naar saa væsentlige Oplysninger mangle.

Antager vi for et Öieblik, at 135 er Middeltallet for den aarlige Tilgang, og at 13,59 Aar er Middelvarigheden, saa skulde der den 1. Juli 1847 i Danmark have været 1835 Afsindige, men Antallet var kun 1761. Differensen 74 kunde nu blandt andet antages at hidröre fra Helbredelser eller Dödsfald; men uden at tale om den Differens, Helbredelserne vilde foraarsage, saa vilde udentvivl Dödsfaldene alene fremkalde en langt större Forskjel end den ovenanförte. Dette kan nogenlunde sluttet af Fölgende: de foran, Pag. 1, anförte Summer for Sindssyge i Frankrig i Aarene 1835-1841 udgjöre tilsammen 119,129. Deraf döde i bemeldte 7 Aar 11,469 eller 96,27 pro mille. I de samme 7 Aar vare i alle andre Hospitaler i Frankrig optagne 4,435,811 Patienter, blandt hvilke Dödeligheden i Gjennemsnit var 81,82 pro mille.

2. Et par Spörsgmaal af nogen praktisk Betydning staae i Forbindelse med det om Sygdommens Varighed, og det er disse, der foranledige os til at give endnu en Tabel for dette Afsnit, i hvilken man finder de Afsindige ordnede efter de foreslagne 3 Distrikter.

Tab. X.

Varighed.	Sjellands, Loll.-Falst. Stifter.				Fyens Stift.				Nörre Jylland.				Hele Danmark.
	Mandk.		Qvindek.		Mdk.		Qvk.		Mdk.		Qvk.		Begge Køn.
	Sted.	Land.	Sted.	Land.	Sted.	Land.	Sted.	Land.	Sted.	Land.	Sted.	Land.	Summa
Fra													
0 til 1 Aar	23	12	22	19	4	2	3	2	5	18	2	18	130
1-3 "	19	23	27	24	5	5	1	11	4	17	3	26	165
3-5 "	18	19	25	21	3	6	5	7	4	22	3	21	154
5-10 "	24	35	53	36	8	17	7	13	9	46	10	62	320
10-15 "	23	27	33	26	1	13	2	7	5	32	4	45	218
15-20 "	25	30	22	36	4	10	6	11	7	43	8	51	253
20-25 "	17	10	30	18	3	6	1	6	9	21	4	19	144
25-30 "	16	7	20	12	3	3	4	8	4	13	5	17	112
30-35 "	7	7	10	4	2	4	"	"	2	8	2	7	53
35-40 "	3	6	4	3	1	2	3	2	2	8	"	8	42
40-45 "	"	2	"	4	"	1	"	2	"	3	"	3	15
45-50 "	"	"	2	2	"	1	"	1	"	"	"	1	7
50-55 "	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	2
55-60 "	"	"	"	"	"	"	1	"	"	2	1	"	4
60-65 "	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	1	2
Ubekjendt	23	15	35	11	1	2	"	3	5	10	11	24	140
Summa .	198	194	283	216	35	72	33	73	56	244	53	301	1761

13

Sindssygdommens Helbredelighed afhænger som bekjendt for en Del af deres Varighed, det er derfor, navnlig naar man vil oprette Anstalter for de ny og for de ældre Tilfælde, af Vigtighed at vide, for hvor mange af det ene og det andet Slags, man paa hvert Sted skal indrette sig. Dette lærer man kun ufuldkomment af den ovenfor meddelte Tab. IX, hvorimod de specielle Tabeller give tilstrækkelig Kundskab herom, saavidt denne nu kan have. Da vi imidlertid ikke kunne fremlægge disse, have vi troet nogenlunde at böde paa Savnet, ved at foretage den lige her foran staaende Sammenstilling.

Et andet Spörsgmaal paatrænger sig os i det vi betragte disse Tal, det nemlig, om der ikke

iblandt dem, der have været lidende i kortere Tid end et Aar, eller i nogle faa Aar, findes en Mængde meget unge, f. Ex. ganske spæde Börn, eller udlevede Oldinge, hvilke man ved Indretningen af nye Anstalter ikke godt kunde tage Hensyn paa, blandt andet fordi Familierne ikke vilde afgive dem til Anstalterne. En nöiagtig Undersogelse har imidlertid vist, at Antallet af spæde Börn og udlevede Personer, der vare i dette Tilfælde, kun er ubetydeligt. I Sjellands, Lolland-Falsters Stifter havde 2 Börn under 10 Aar lidt i kortere Tid end et Aar, og 9 andre i kortere Tid end 5 Aar; 10 Personer ved eller over 70 Aars Alder i kortere Tid end 5 Aar, og af disse var en paa Bidstrup, I Fyens Stift havde 2 Börn under 10 Aar været lidende fra 1-3 Aar; en Person over 70 Aar havde lidt i kortere Tid end 5 Aar. I Nörre Jylland havde 2 Börn under 10 Aar lidt kortere end 1 Aar, 1 fra 1-3 og 2 fra 3-5 Aar; af 6 Voxne ved 70 Aars Alderen eller derover lede 2 under 1 Aar, 2 fra 1-3 og 2 fra 3-5 Aar.

VII

DE AFSINDIGES ALDER VED SYGDOMMENS BEGYNDELSE.

1. Naar Patientens nuværende Alder og Sygdommens Varighed ere givne, da har man naturligvis med det samme det Tidspunct, paa hvilket Sygdommen begyndte.

Tab. XI.

DE AFSINDIGES ALDER VED SYGDOMMENS BEGYNDELSE, PROCENTVIS I DE FORSKJELLIGE ALDESKLASSER.

	Mandkjön.			Qvindekjön.		
	I Stæderne.	Paa Landet.	Total.	I Stæderne.	Paa Landet.	Total.
Fra 0 til 1 Aar incl.	0,69	0,78	0,75	0,81	1,35	1,14
- 1 - 3 - . .	0,69	4,32	3,02	1,90	2,19	2,08
- 3 - 5 - . .	0,69	1,57	1,25	0,81	1,01	0,94
- 5 - 10 - . .	0,35	3,14	2,13	1,36	3,54	2,70
- 10 - 15 - . .	2,42	5,88	4,63	2,44	3,04	2,80
- 15 - 20 - . .	9,00	15,88	13,39	10,30	14,17	12,68
- 20 - 25 - . .	11,42	16,86	14,89	11,11	10,29	10,60
- 25 - 30 - . .	13,15	11,18	11,89	12,47	11,80	12,06
- 30 - 35 - . .	13,49	10,59	11,64	10,57	9,27	9,77
- 35 - 40 - . .	12,11	8,82	10,01	11,92	9,95	10,71
- 40 - 45 - . .	11,42	5,10	7,38	8,67	7,42	7,90
- 45 - 50 - . .	6,23	3,92	4,76	3,79	6,58	5,51
- 50 - 55 - . .	3,11	2,55	2,75	4,06	4,22	4,16
- 55 - 60 - . .	2,77	1,96	2,25	2,44	3,37	3,01
- 60 - 65 - . .	1,73	1,76	1,75	2,17	2,19	2,19
- 65 - 70 - . .	"	"	"	1,90	1,18	1,46
- 70 - 75 - . .	0,35	0,59	0,50	0,27	0,67	0,52
- 75 - 80 - . .	"	0,20	0,13	0,27	0,67	0,52
- 80 - 85 - . .	"	"	"	"	0,51	0,31
- 85 - 90 - . .	"	"	"	"	"	"
- 90 - 95 - . .	"	"	"	"	0,17	0,10
Ubestemt . . .	10,38	4,90	6,88	12,74	6,41	8,84
Summa . .	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

2. Naar man sammenligner Tabel XI med Alderstabellen og Varighedstabellen, da skulde man have et ganske fuldstændigt og klart Resultat, dog vil dette ikke opnaaes, som man snart vil see.

For at lette Overblikket, give vi den nysnævnte Tabel i sammentrængt Oversigt. Til Sammenligning er der vedföiet en lignende Oversigt over Alderen ved Sygdommens Begyndelse efter Undersögelsen af 1845.

	ALDER VED SYGDOMMENS BEGYNDELSE I DANMARK.					
	1845.			1847.		
	Mand- kjön. pCt.	Qvinde- kjön. pCt.	Begge Kjön. pCt.	Mand- kjön. pCt.	Qvinde- kjön. pCt.	Begge Kjön. pCt.
Angrebne för det 30te Aar . . .	51,91	49,31	50,61	51,95	45,00	48,48
mellem 30-50 Aar	35,39	31,39	33,39	33,79	33,89	33,84
over 50 Aar og ubestemt . . .	12,70	19,30	16,00	14,26	21,11	17,68
Summa . . .	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Side 14

Til yderligere Sammenligning en Tabel over Alder ved Sygdommens Begyndelse for de Afsindige i Hertugdömmene i 1845:

ALDER VED SYGDOMMENS BEGYNDELSE I HERTUGDÖMMENE I 1845.			
	Mandkjön. pCt.	Qvindekjön. pCt.	Begge Kjön. pCt.
Angrebne för det 30te Aar	55,24	46,64	50,94
„ fra 30—50 Aar	32,69	37,10	34,89
„ over 50 Aar og ubestemt	12,07	16,26	14,17
Summa	100,00	100,00	100,00

Men af de "Ubestemte" vare der i Danmark
 1845: 4,07 pCt. af Mandkjön, 4,47 pCt. af Qvindekjön.
 1847: 6,88 pCt. - , 8,84 pCt. -

og i Hertugdömmene
 1845: 2,97 pCt. - , 3,49 pCt. -

Det kan vel antages, at de Patienter, hvis Sygdoms "Varighed", man ikke har kjendt, hvis Alder ved Sygdommens Begyndelse man altsaa ikke har kunnet udfinde, i Regelen have lidt saa længe, at man har glemt paa hvilket Punct i deres Alder, Sygdommen indtraadte. Dersom man altsaa fra Aldersclassen "over 50 og ubestemt", drager de Ubestemte og lægger dem til den første Classe: "för det 30te Aar," da faaer man udentvivi paa det nærmeste i hvilken af de 3 Perioder Culminationen egentlig falder. I den fölgende Tabel er denne Operation foretaget.

	Danmark.		Hertugdømmene.
	1845.	1847.	1845.
	Begge Kjøn.	Begge Kjøn.	Begge Kjøn.
Før 30 Aar og ubestemt	pCt. 54,88	pCt. 56,33	pCt. 54,17
Fra 30—50 Aar	33,39	33,84	34,89
Over 50 Aar	11,73	9,83	10,94
Summa	100,00	100,00	100,00

Tab. XII.	COMPLICATIONER.															Total.									
	MÆNDKJØN.							QVINDEKJØN.																	
	Midel.	Døvstum.	Døve.	Epileptis.	Krampe.	Krøbling.	Lambd.	Embrasti.	Vand i Hov.	Sygelig.	Summa.	Midel.	Døvstum.	Døve.	Epileptis.	Krampe.	Krøbling.	Contract.	Lashed.	Karrestis.	Vand i Hov.	Sygelig.	Summa.		
Kjøbenhavns Amt	1	2	17	5	1	3	3	1	1	30	2	2	3	7	8	3	3	1	1	1	1	1	15	48	
Frederiksborg "	3	5	1	9	2	2	1	1	1	21	1	2	3	7	4	4	1	1	1	1	1	1	1	16	37
Holbek "	1	7	4	7	2	5	5	5	1	29	2	2	2	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11	40
Sorø "	1	1	1	6	1	3	3	3	1	15	1	1	1	3	5	1	1	1	1	1	1	1	1	9	24
Præstø "	1	7	2	5	3	1	3	2	1	27	1	1	1	5	2	1	1	1	1	1	1	1	1	10	37
Bornholms "	1	1	1	1	2	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	11
Færø "	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Maribo "	1	4	1	7	2	2	2	2	1	19	1	4	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	13	32
Sjællands, Loll.-Falst. Stifter	7	27	5	53	13	16	4	17	1	3	4	150	2	12	6	30	17	10	1	1	1	2	82	232	
Odense Amt	1	3	1	8	2	4	1	1	1	17	1	4	1	6	1	1	2	2	1	1	1	1	1	18	35
Svendborg "	1	15	1	40	6	1	2	1	1	36	1	7	1	9	2	2	2	1	1	1	1	2	26	62	
Fyens Stift	1	18	1	48	2	10	1	2	1	53	2	11	1	15	3	3	4	3	1	1	1	3	41	97	
Hjørring Amt	1	1	1	8	2	1	2	1	1	16	1	3	1	8	2	3	2	3	1	1	1	2	2	24	40
Thisted "	1	6	1	9	1	1	1	1	2	21	1	1	1	8	1	1	1	1	1	1	1	1	2	14	35
Aalborg "	4	3	1	5	2	1	1	1	2	17	1	1	1	11	1	2	1	1	1	1	1	1	1	21	38
Viborg "	1	5	2	2	1	1	1	1	1	10	1	2	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8	18
Randers "	1	4	1	6	2	1	1	1	1	13	2	5	1	3	1	5	1	1	1	1	1	1	1	16	29
Aarhus "	1	4	1	1	2	1	1	1	1	8	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	5	13
Skanderborg "	1	4	1	6	1	1	2	1	1	14	1	3	1	4	1	2	1	1	1	1	1	2	1	15	29
Veile "	1	11	1	10	4	1	3	1	1	30	1	7	1	10	2	1	2	1	1	1	1	1	1	23	53
Ringkjøbing "	5	3	1	9	5	1	1	1	1	24	1	6	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15	39
Ribe "	1	3	1	9	1	2	2	1	1	20	1	2	1	10	1	1	1	1	1	1	1	1	3	17	37
Nørre Jylland	14	44	3	65	4	18	2	10	3	1	9	173	7	31	3	61	7	19	5	10	2	2	11	158	331
Hele Danmark	22	89	8	136	19	44	7	29	5	4	13	376	11	54	9	106	27	32	10	14	3	2	16	284	660

15 spalte 1

Under vor Bestræbelse efter at udfinde den Grundvold, paa hvilken Sindssygdommene staae, komme vi aldeles naturligt til at betragte deres Slægtskab og Sammenhæng med andre Sygdomme. Hvad vi for Öieblikket kunne berette derom, er vel höist ufuldkomment, af den Grund, at vi for störste Delen skyldte Mænd uden medicinske Kundskaber de Oplysninger, vi ere i Besiddelse af, men det er dog ikke saa aldeles uden Værdi, at det ganske bör forkastes. Der ere i Beretningerne anførte 660 forskjellige Tilfælde som ledsagende Sindssygdommene, hvoraf dog stundom mere end et hos det samme Individ. Den foranstaaende Tabel giver det Specielle herom. Hvorvidt alle de Dövstumme, Døve eller paa anden Maade Forkrøblede, som ere optagne i Beretningerne, virkelig tillige ere Sindssyge, eller de blot ved Grimasser, Fagter og et sært Væsen have paadraget sig at blive betegnede som saadanne, faaer at staae uafgjort.

Det store Antal af Epileptiske og Krampepatienter vil vistnok tildrage sig nogen

Opmærksomhed, skjönt det ikke er ubekjendt, at der er et ikke ringe Slægtskab mellem flere Arter af Afsindighed og Krampetilfælde.

Af alle Sindssyge lede: 8,31 pCt. mandlige og 7,03 pCt. qvindelige Patienter af Epilepsie eller Krampe, hvilket i Gjennemsnit gjør omtrent 76 pro mille.

I Frankrig var Forholdet saaledes:

Åar.	Idioter.	Epileptiske.	Afsindige.	Tilsammen,
1835	198,7	133,2	668,1	1000
1836	211,7	106,2	682,1	1000
1837	224,5	99,0	676,5	1000
1838	256,2	94,5	649,3	1000
1839	245,5	103,2	651,3	1000
1840	234,2	109,7	656,1	1000
1841	220,9	112,5	666,6	1000

Det er ikke her Stedet at anbringe Sygehistorier, men den følgende ikke umærkelige Complication, Iagttagelsens Rigtighed forudsat, maa gjøre en Undtagelse. Paa Beretningen fra et Sogn i Hjörning Amt hedder det om S. J. 18 Aar gammel, Sön af en Fisker: "han anfalter ingen, men sætter sig ligesaa godt i den brændende Ild, som ethvert andet Sted. Synes snarere at ligne et Dyr end et Menneske; han spiser uden Forskjel ethvert Födemedel, hvad enten det er frisk eller aldeles

15 spalte 2

fordærvet; det Spiste skyder han op og tygger paa ny. Paa 6 á 10 Ord nær, frembringer han kun uarticulerede Lyd. Nyder ingen offentlig Understöttelse, endskjönt Forældrene ere yderlig fattige; men Communens Tilstand er saaledes, at den ingen Hjelp kan yde. Tvungent Fattigbidrag har aldrig været opkrævet, da Beboerne selv ere forarmede". Dette er et Exempel paa Idiotismen i en af dens værste Former, men flere ere, om ogsaa med nogen Forandring, ligesaa dyriske, andre staae nærmere og fjernere, I det Hele har Idiotismen noget særdeles Gru opvækkende ved sig: man mener stundom at see et Dyr i en menneskelig Maske. Det fortjener nærmere at undersøges, af hvad Grund enkelte Sogne og Egne ere særdeles bebyrdede med Kröblinger, Krampe-Patienter m. m.: man vil sandsynligvis ved deslige Undersøgelser faae Lys udbredt over flere Partier af Videnskaben, end man muligt venter.

IX

SYGDOMMENS AARSAGER.

En af de vanskeligste Opgaver, en Læge har, er ofte at udfinde en Sygdoms Aarsager, nemlig de Momenter, der i Forening have fremkaldt et givet Sygdomstilfælde. De Oplysninger, den Syge eller hans Familie giver, ere hyppigt af ingen synderlig Betydning, og uagtet det fuldstændigste Kjendskab til Sygdommen og den omhyggeligste Undersøgelse, lykkes det dog ikke altid at stille dette Punkt klart frem. Naar man veed dette, vil man ikke undre sig over, at de fleste Beretninger intet indeholder til dette Afsnit. Hvad vi have forefundet er imidlertid sammenstillet i specielle Tabeller, som ere sammendragne i den, der følger strax herefter, hvilken desuden er lempet efter en Tabel, Moreau de Jonnes har leveret i Stat. de la France, der til Sammenligning er stillet ved Siden. Den Oplysning vi saaledes meddele er naturligvis temmelig ufuldkommen, og det er ikke aldeles afgjort, hvorvidt alle Angivelser vilde kunne udholde den strængeste Kritik. Men en fuldstændig Underretning bör man heller ikke ved denne Leilighed fordre, endnu mindre kan man ved en Undersøgelse som den nærværende gjøre Regning paa en kritisk Vurdering af de specielle Aarsager; derimod vilde man snarere

Side 16

være berettiget til at vente nogen Oplysning om Aarsager af mere almindelig Virkning, Aarsager, der ikke saa let falde enhver enkelt Iagttager i Öine, men som först vise sig, naar man overskuer hele Forholdet. Vi befrygte alligevel, at man ogsaa i denne Henseende vil finde sig meget lidet tilfredsstillet ved hvad vi have at berette; thi for at kunne udtale os med

Sikkerhed herover behövede vi en Række af vel constaterede Facta, hvilke ikke nu ere tilstede og ikke kunne tilveiebringes för efter flere Aars Forlöp.

De fölgende faa Bemærkninger henstilles som Antydninger; for at bringe det til mere, til positive Paastande, maa der endnu anvendes megen Tid og Flid.

2. Dersom man vil bringe Jordsmonnet i en saadan Forbindelse med Sindssygdømmene, at dette skulde antages at begunstige, eller forhindre Sygdommens Frembrud, da kommer man maaske snarest til at tænke paa de forskjellige Jordsmons særegne chemiske Beskaffenhed. Men det vilde vist före os for vidt om vi indlude os paa Betragtninger herover og muligt endda neppe lønne Umagen. Vel har man af chemiske Grunde anseet Kalkbunden som Aarsag til den hyppige Fremtræden af en beslægtet Sygdom, Kretinismen, men hvorvidt dette er med eller uden Grund tör vi ikke paatage os at afgjöre.

Et udentvivl langt vigtigere Moment frembyder derimod de forkjellige Jordsmons meget forskjellige Frugtbarhed og de deraf betingede gunstigere eller ugunstigere Livsforhold. Man sammenligne det frugtbare Jordsmon paa Rullestensleret med Hedeegnene ; f. Ex. Maribo Amt med Ringkjöbing Amt, o. s. v.

Fremdeles Jordbundens Beskaffenhed med Hensyn paa Delenes större eller mindre Sammenhæng. Det kan saaledes neppe være ganske ligegyldigt om f. Ex. Overlaget eller Underlaget er Sand, der tilstæder Fugtigheden Afløb, eller om det er Ler, som bringer vandagtige Dele til at stagnere; og altsaa Beboerne, navnlig de af en svagere Constitution, stedse have en tör og forholdsvis varm, eller en fugtig og kold Atmosphære om Födderne, Vandfuldherred i Ringkjöbing Amt og Lolland ere i den Henseende hinanden lige, at de have Ler baade til Over- og til Underlag. Det er muligt at denne Beskaffenhed af Jordbunden bidrager til hist at udvikle saa talrige Tilfælde af Sindssygdomme, ligesom den her fremkalder intermitterende og remitterende Febre. Men at Sindssygdomme og de nævnte Febre ere nær beslægtede, saaledes at de gaae over i hinanden, vicariere for hinanden o. s. v. veed Enhver. Overfladens Dannelse turde muligt ogsaa fortjene et Öiebliks Opmærksomhed. Hele Landets Overflade er saaledes bölgeformigt hævet, at den allevegne danner Rader eller Grupper af Höie og Bakker, og som det över en ikke ringe Indflydelse paa Menneskets Velvære, om han boer paa den nordlige eller paa den sydlige Heldning, saa er hans Sundhed udentvivl interesseret heri (1), hvilket ogsaa synes at finde Bestyrkelse ved den nærværende Undersögelse.

3. Den uregelmæssige Overflade frembyder nemlig allevegne Modificationer af Climaet, der vel ikke ere meget store, men dog store nok til ikke ganske at oversees; især maa det udentvivl tages i betragtning om en given Egn har Læ eller ej.

Vester Herred på Bornholm, Alsted Herred, Sorö Amt, alle Herreder i Maribo Amt, Framlev Herred i Aarhus Amt m. fl. have deres højere Partier mod Nordsiden og ligge paa Flader, der helde mod S. og S. V., de have altsaa Læ mod de nordlige vinde, men paavirkes direkte af de mildere, sydlige Vinde, og nyde godt af de Naturforhold, der følge med disse. Derimod ligger en stor Del af Holbeks Amt, Sabro Herred i Aarhus Amt (2) og næsten hele det vestlige Jylland (3) paa

1) At den nordlige og den sydlige Heldning af Bakkerne have forskjellig Vegetation, veed man; at saaledes Nordsiden begunstiger Fremvæksten af en mængde langvarige, seiglivede, lavere Planter, f. Eks. Mosser m. fl., hvorimod de tildels kortlevende Græsarter og andre Planter her trives mindre vel, og at Sydsiden har aldeles modsatte Vegetations-Forhold, er saa bekjendt, at man blot behöver at nævne det, for at finde Medhold. Det kan ogsaa antages som givet, at der findes forskjellige Betingelser for Menneskenes Sundhed paa de modsatte Heldningsflader; thi det er ikke blot Idiotismen, der er hyppigere på Vestlandet i Jylland; man har for længst bemærket, at andre Sygdomme vare mere udbredte her end andensteds.

Resultat, at visse chroniske Sygdomme vare hyppigere paa den vestlige og nordlige Heldning, visse acute på den modsatte.

2) De ikke ganske ubetydelige Bakker ved Borum danne Grændsen mellem Framlev og Sabro Herreder; hint ligger paa den sydlige, dette paa den nordlige Skraaning. Efter Amtsbeskrivelsen roses Climaet i Framlev Herred som mildt formedelst Læ af Skove (og Bakker); i Sabro Herred skal det derimod være raat, da kun et Sogn, Vitten, har Læ af Skov.

3) Hele Jylland kan betragtes som en eneste stor Bakke eller om man hellere vil en Gruppe af Bakker, med en Aas, der löber langs igjennem hele Provindsen; Hvad der ligger paa den ene Side af denne har i

det Hele Fald mod Vest, paa den anden mod Öst.

Side 17 spalte 1

flader, hvis Heldning falder mod V, og N. V. etc., og disse Egne ere derfor mere udsatte for de skarpe vestlige og nordlige Vindes directe Paavirkning. Hist have vi de lavere, her de höiere Forhold; men for at stille dette tydeligere frem skulle vi anföre nogle Herreder paa den sydlige og paa den nordlige Heldning af de samme Höider og Forholdet af de Sindssyge i samme.

Paa den sydlige Heldning:		Paa den nordlige Heldning:	
	Sindssyge pro mille.		Sindssyge pro mille.
Vester Herred Bornh. A. 1.	—	Nörre Herred Bornh. A. 5.	
Alsted „ Sorö A. 1.	—	Mehrlöse „ Holb. A. 3.	
Framlev „ Aarh. A. 1.	—	Sabro „ Aarh. A. 5.	
Rougsö „ Rand. A. 1.) 1.	—	N. Hald „ Rand. A. 5.	
Gjerlev „ Rand. A. 1.	—	Onsild „ . . . 3.	
Slet „ Aalb. A. 2.) 1.	—	{V. Han „ Thist. A. 5.	
		{Ö. Han „ Hjörr. A. 3.	
Skads „ Ribe A. 2.	—	{V. Horne „ Ribe A. 5.	
		{Ö. Horne „ . . 4 ³ .)	

Denne Forskjel i Proportionerne gennem hele Landet har uidentivl noget sin Grund i Climatet og maaske er det væsentligt den nordlige Tilblanding til V. og til Ö. Vinden, man maa tage Hensyn paa; thi et enkelt Herred f. Ex. Öster Herred paa Bornholm er tilstrækkelig dækket mod Vestenvinden, men ikke mod Östen- og Nordost-Vinden, der her synes at have noget af den fjendske Charakter, som Vestenvinden har i Jylland: den er uidentivl hvassere end andensteds i Landet.

Holde vi nu fast ved, at det har nogen Betydning, hvorledes en Egn er beliggende og fölgelig mere og mindre udsat for Paavirkning af disse og hine Vinde, saa paatrænger det Spörgsmaal sig, hvad Forskjel der

1) Rougsö Herred og Gjerlev Herred; begge i Randers Amt, have ikke blot Læ fra de omliggende Herreder, men saavidt det kan skjönnes af Halds Beskrivelse over Randers Amt, have de indenfor deres egne Grændser de höiere Punkter mod Öst og tildels mod Nord. Det kan desuden bemærkes, at alle de Sindssyge i Gjerlev Herred findes i Enslev, Dalbyndre og Kastberg, hvilke alle ligge i den Del af Herredet, der falder mod N. V.

2) Dersom de Bakker, paa hvilke Næsborg og Lögsted Kirker ligge, strække sig hen til den vestlige Grændse af Slet Herred, da er dette Herred vel dækket mod Norden; det har desuden sin Heldning mod S. og S. V., hvorimod Aars Herred (3 Sindssyge pro mille) synes at have Fald mod N. O. og N.

3) Hvorvidt Gislum Herred i Aalborg Amt og Hindborg Herred i Salling, hvert med 1 Sindssyg paa 1000 Indvaanere, ogsaa have Læ af nærliggende Höider eller Skove, kunne vi af Mangel paa Kjendskab til disse Egne ikke bestemme.

Side 17 spalte 2

vel er i disses Hyppighed og Styrke i de forskjellige Egne. Hvad Hyppigheden angaaer, da have vi kun meget ufuldstændige Documenter at fremlægge. Schouw har i sin Afhandling om Climatet leveret 4 Aars Iagttagelser, ifölge hvilke de östlige Vinde forholdt sig til de vestlige som 1:3 paa Christiansö og i Kjöbenhavn, som 1:4 paa Skagen; men Schytte har i sin Beskrivelse over Skanderborg Amt Iagttagelser fra Hammel ved Frisenborg for 6 andre Aar, og efter disse var Forholdet = 1:3 ligesom i Kjöbenhavn. Hvad derimod Styrken angaaer, da have vi et uimodsigeligt Bevis i Jyllands Physiognomie for, at Vestenvinden paa Halvöens Vestkyst og delvis gennem hele Provindsen har en ganske anden Skarphed og en mere ødelæggende Indflydelse end her paa Öerne.

3. Næringsdriften og Kjönsdriften, der have en saa afgjörende Indflydelse paa det

menneskelige Liv, spille ogsaa en høist vigtig Rolle blandt den nærværende Sygdoms Aarsager: det ere Manglerne og Uregelmæssighederne i disse to Drifters Tilfredsstillelse, der danne den nærmere eller fjernere Aarsag til Fremkaldelsen af en stor, maaske af den største Del af Sindssygdommene. Hvad der vedkommer den første, lod sig vel tildels saaledes generalisere, at vi her strax kunde beskæftige os dermed, men foreløbigt maa vi dog henvise alt dette til de speciellere Aarsager, hvilke ligge udenfor denne Afhandlings Plan. Den sidste derimod, Kjönsdriften, maa vi dvæle ved en föie Stund. Naar man undersøger den hele Befolkning med Hensyn paa Fordeling af Kjönnene, vil man finde, at denne er høist ulige, at navnlig Kvindekjönnen i de fleste Amter har den numeriske Overvægt, mest i de Egne, hvor der findes den svageste Circulation af Capital, saasom: i Bornholms, Ribe og Ringkjöbing Amter, sandsynligt af den Grund, at Mændene udvandre i større Antal til Steder, hvor deres Arbeide betales bedre end i Hjemmet. I andre, nemlig Aarhus, Skanderborg og Veile Amter, samt i Kjöbenhavns Amt (uden Kjöbenhavn) er der Overskud af Mænd. I Amterne stiger Forskjellen til omtrent 4 pCt. (Bornholm); men jo dybere man gaaer ned i Samfundet, jo større blive Afvigelserne, saa at de ere meget større i enkelte Herreder og Sogne end i Amterne, hist og her saa store, at de andrage 15 til 20 pCt. paa den ene eller den anden Side. Saaledes havde Hind og Hjerm Herreder i Ringkjöbing Amt respective 468 og 469 af Mandkjön paa 1000 Indvaanere; Sognet Emmelöv, Mögeltönder Herred i Ribe Amt havde 437 Mænd mod 563 Qvinder og Roslev Sogn i Nörre Herred, Salling, havde 542

Side 18

Mænd mod 458 Qvinder. I det förstnævnte Sogn fandtes 16 og i det sidstnævnte 28 Sindssyge paa 1000 Indvaanere. Dersom det var constant, at Kjönnene vare saa uregelmæssigt fordelte, dersom der stedse i de samme Amter, Herreder, Sogne og Byer fandtes et betydeligt Overskud af det ene eller det andet Kjön, da matte man vel skjænke dette Phænomen nogen Opmærksomhed. Saavidt man kan dömmes af hvad der foreligger, synes Forholdet at være temmelig fast, der fandtes nemlig i 1834, i 1840 og i 1845 i Aarhus, Skanderborg og Kjöbenhavns Amter (uden Kjöbenhavn) Overskud af Mænd, men i 1834 havde Frederiksborg Amt Overskud af Mænd, Veile Amt af Qvinder.

Som Følge af de locale Forhold ere Ægteskaberne ikke allevegne lige talrige. Man kan finde, at der paa Bornholm, paa Færöerne og i Jylland kun komme lidt over 320, høist 330 Koner paa 1000 Qvinder, medens Antallet af gifte Koner i de fleste Amter i Sjælland og i Maribo Amt (342) er langt højere. Paa Island vare der kun 227 gifte Koner paa 1000 Fruentimmer. I Norge kom der 1845 i Kjöstæderne 273, paa Landet 313 og i hele Riget 309 gifte Koner paa 1000 Fruentimmer. Det synes saaledes, som om de hyppige Ægteskaber og hyppige tilfælde af Afsindighed staae til en vis Grad i omvendt Forhold til hinanden. Der maa dog lægges Vægt paa, at man kun vil lade dette gjelde til en vis Grad; thi i Fyen er Ægteskabernes Antal (317 Koner paa 1000 Fruentimmer) lavere end ellers i Danmark, og i Lauenborg, hvor Forholdet med Hensyn paa de Sindssyge skal være saa gunstigt, er det endnu lavere (310 Koner pro mille). Her maa altsaa andre Omstændigheder holde det Ugunstige i de sjældne Ægteskaber Ligevægten.

4. Enkestand synes særdeles at befordre Sygdommens Udbredelse, og det er ikke Enker alene, dette træffer, men ligesaa hyppigt Enkemænd. Manden formaaer ligesaa lidt som Qvinden at holde sig opreist, naar han i sin Ægtefælle mister den trofaste Veninde, den deltagende Fortrolige, til hvem han med Tillid kunde støtte sig i Livets Omvexlinger: et Tab, som under givne Omstændigheder ikke lader sig erstatte, og finder han ikke en Støtte i sig selv, da er han udsat for ligesaa megen Fare som Enken, der ikke blot mister sin Mand, men ofte tillige sin Forsörger og dertil endnu sin Stilling i Livet.

Det kunde vel i en Hast synes som om Ugifte lede endnu hyppigere, men naar man holder Idioterne, der ikke blive gifte, ude af Betragtningen, da er dette ikke Tilfældet, uagtet mangfoldige rammes saa tidligt i deres Liv, og nedbrydes saa fuldstændigt, at de udelukkes fra videre Deltagelse i Verdens Anliggender.

For Resten variere Forholdene noget, dog ikke ret meget igjennem Amterne. I Kjöbenhavns

Amt ere de Gifte og tildels de i Enkestand hyppigst hjemsögte, dernæst i Ribe Amt (1). En anden Forskjel viser sig ved at betragte Resultatet af de to sidste Undersøgelser, som de følgende Exempler nærmere oplyse.

Afsindige i Kjöbenhavns Amt i Forhold til 1000				
Indvaanere:	1845.		1847.	
	Mand- kjön.	Qvinde- kjön.	Mand- kjön.	Qvinde- kjön.
Gift	1,64	— 1,60.	1,29	— 1,42.
Ugift	2,30	— 3,22.	2,15	— 3,02.
Enkestand	1,57	— 3,00.	1,80	— 3,26.
I Ribe Amt				
	1845.		1847.	
	Mand- kjön.	Qvinde- kjön.	Mand- kjön.	Qvinde- kjön.
Gift	0,91	— 1,21.	0,69	— 1,97.
Ugift	1,67	— 1,24.	1,63	— 1,71.
Enkestand	5,62	— 3,65.	1,83	— 3,56.
1845 i hele Danmark				
	Mand- kjön.	Qvinde- kjön.	Mand- kjön.	Qvinde- kjön.
Gift	0,69	— 0,99.	0,85	— 1,07.
Ugift	1,41	— 1,50.	1,46	— 1,13.
Enkestand	2,71	— 3,20.	2,15	— 3,07.
I hele Danmark				
	1847.		Mandkjön.	Qvindkjön.
Gift			0,59.	0,82.
Ugift			1,35.	1,41.
Enkestand			3,00.	3,02.

De heldige Ægteskaber udgjöre vistnok den egentlige Lykke i Livet, og beskytte mod mange Onder; men paa den anden Side ere de uheldige Forbindelser ofte blevne anseete for Aarsager til Sindssygd, uden at det dog altid kan afgjøres, om ikke det ulykkelige Ægteskab ligesaa vel kunde siges at have sin Grund i en opstaaet Sindssygd, som omvendt. Ulykkeligt Ægteskab var saaledes angivet som Sygdoms-Aarsag i følgende Tilfælde:

	Mandkjön	Qvindkjön
Sjellands, Lolland-Falsters Stifter	5.	14.
Fyens Stift.....	1.	3.
Nörre Jylland.....	3.	17.
		43

1) Forsaavidt som man ved Ribe Amt muligt kunde tænke paa Knipleriet og den med dette følgende Levemaade, bemærkes det, at, efter hvad man af Beretningerne kan dömm, kun 3 Koner og 1 Enke blandt de Sindssyge have givet sig af med denne Haandtering.

Separerede vare:	i Stæderne:		paa Landet:	
	Mænd.	Qvinder.	Mænd.	Qvinder.
Sjellands, Loll.-Falst. Stifter .	1.	6.	8.	7.
Fyens Stift.	≠	1.	1.	1.
Jylland	≠	≠	7.	8.
	1.	7.	16.	16.
	17 Mænd, 23 Qvinder.			

Det bemærkes at alle de i Sjellands, Lolland-Falsters Stifter anførte Separerede i Stæderne falde paa Kjöbenhavn.

5. Man pleier, naar Talen er om Sygdommens Årsager, ogsaa at tænke paa de forskjellige Folkeracer, og at ansee en mere disponeret for Sygdommen, end en anden; men de Undersøgelser, som hidtil have været rettede paa Sindssygdommene, have for største Delen alle havt en altfor overfladisk Character, til at man kan have en berettiget Mening om, hvorvidt det ene eller det andet Folk, den ene eller den anden Stand o. s. v. skulde være særdeles udsat for Sygdommen, og alt hvad der yttres i denne Retning er udentvivl mere fremgaaet af en Åttraa efter at erholde Lys i en dunkel Sag, end af en positiv Kundskab. Det lader sig saaledes for Öieblikket ikke afgjøre, om det forholdsvis ringe Antal af Sindssyge i Frankrig og andre sydlige Lande maa tilskrives Folket, Statsindretningen, Religionen, Climatet, Levemaaden o. m. desl. eller Mangler i

Sp2

Undersøgelserne. Med de Data for Öie, der ere os givne, kunne vi sige, at i Frankrig synes den-östlige Del af Landet at have flere Sindssyge, end den vestlige; England paa den ene og Tydskland paa den anden Side have, saavidt Beretningerne række, I á 2 Sindssyge paa 1000 Indvaanere, altsaa flere end Frankrig, Danmark flere end Tydskland. Norge har i den sydlige Del, blandt den skandinavisk germaniske Befolkning, flere end Danmark, i den nordlige Del, blandt den finnisk-lappiske Befolkning, færre. Det synes efter dette som om Sygdommen særdeles hñemsøger de germaniske Folkestammer; men da vi kjende for lidet til Germanernes Naboer, vilde det vel være overilet at fremsætte dette som en Paastand.

Foruden de her anførte, gives der vist nok en Mængde andre Momenter, der staae i nær Forbindelse med Menneskets Sundheds-Tilstand i psykisk Henseende og som enten ere af almindelig Virkning eller dog let lade sig udstrække til en vis Almindelighed, men da vi for Öieblikket ikke kunne gaae dybere i Spørgsmaalet, saasom vi i det Væsentlige have at holde os til de Beretninger, vi have for os, lade vi dem uberørte.

Paa den nedenstaaende Tabel findes Sygdoms-Årsagerne, overensstemmende med Beretningernes Indhold tilligemed en Beregning over de enkelte Aarsagers Forhold, sammenlignede med en tilsvarende Angivelse fra Frankrig,

Tab XIII.

DANMARK 1847.				FRANKRIG 1841.			
Fysiske Aarsager.	Alderdom	6	6,58	Alderdom	541	53,51	
	Overanstængelse ved Arbeide . . .	3	3,29	Overanstængelse ved Arbeide . . .	176	17,41	
	Arveligt Anlæg (Slægtskab) . . .	135	148,03	Særegen Irritabilitet	655	64,78	
	Contusioner, Saarmaal	16	17,54	Contusioner, Saarmaal	154	15,23	
	Drik	77	81,43	Misbrug af Vin, Liqueur &c. . . .	792	78,33	
	Drikfældige Forældre	10	10,96	Idiotisme	2234	220,95	
	Udsvævelser i Ungdommen	15	16,45	Epilepsie, Krampe	1137	112,45	
	Epilepsie, Krampe	48	52,63	Hudsygdomme	80	7,91	
	Chroniske Sygdomme	74	81,14	Feber, Phthisis, Hjertesygdom . .	245	24,23	
	Acute Sygdomme	35	38,38	Hydrocephalus	92	9,10	
	Hjernebetændelse	15	16,45	Skadelige Uddunstninger	88	8,70	
	Gift	2	2,19	Onanie	293	28,98	
	Barselseng	38	41,67	Syphilis	148	14,64	
Menstruation i Uorden	14	15,35	Ærgrelse	1186	117,30		
Onanie	12	13,16	Politiske Omvæltninger	118	11,67		
Syphilis	1	1,10	Ærgjerrighed	314	31,05		
Solstik	6	6,58	Kjerlighed og Jalousie	767	75,86		
Upassende (oftest haard) Behand- ling under Opvæxten	21	23,02	Stolthed	291	28,78		
Sorg	30	32,89	Elendighed (dénument)	329	32,54		
Andre (mest deprim.) Sindslidelser .	109	119,52	Misforstaaet Religion	471	46,58		
Ulykkelig Kjerlighed	137	150,22					
Heftigt Sind	15	16,45					
Stolthed	4	4,39					
Nærings-Sorg	48	52,63					
Religiøse Grublerier	36	39,47					
Tilsidesættelse ved Arv	5	5,48					
Summa	912	1000,00	Summa	10,111	1000,00		

3*

Side 20

De fysiske og moralske Aarsager vare altsaa noget anderledes fordelte i Danmark end i Frankrige, som følgende Sammenstilling yderligere viser.

FRANKRIG.			
Aar.	Fysiske Aarsager.	Moralske Aarsager ¹⁾ .	
1835	678,9	324,1	1000
1836	665,9	334,1	1000
1837	692,3	307,7	1000
1838	690,2	309,8	1000
1839	687,3	312,7	1000
1840	670,4	329,6	1000
1841	688,8	311,2	1000
DANMARK.			
1847	555,93	444,07	1000

Paa denne Maade skulde altsaa de moralske Aarsager virke mægtigere i Danmark end i Frankrig; men uden at tale om, at vi for Danmark kun have denne ene Undersøgelse, og at det

kun er et forholdsvis ringe Antal, der hos os kommer i betragtning, saa er der adskilligt, der gjør det saaledes vundne Resultat temmelig illusorisk. I den franske Original er f. Ex. "dénument", 32,54 pro mille, stillet mellem de physiske Aarsager, her ligeoverfor Næringsborg mellem de moralske, og under Danmark er "Upassende Behandling under Opvæksten" regnet med (23,02 pro mille) til de moralske Aarsager. Men den upassende Behandling var vel stundom svag Behandling og Forkjælelse, men som oftest haard og streng Behandling, saa denne Rubrik maaske ligesaa snart hørte hen under Contusioner (Hug og Slag), som noget andetsteds. Alt dette vilde imidlertid ikke gjøre meget; men i den franske Tabel er der en anselig Rubrik "irritabilité excessif" hvoraf vi ikke kjende Betydningen, og som vi intet have at stille imod, undtagen "arveligt Anlæg", uden at vi dog vide, om vi saaledes have truffet den franske Forfatters Mening. Desuden i den franske Tabel tæller Idiotisme for en anselig Del, i den danske for slet intet, fordi alt det, der vedkommer Idiotismen hos os, er mindre klart, da man ikke veed, hvormange i denne Classe have mistet Forstanden i den tidlige Barndom og saaledes med Rette burde have været regnede under de Afsindige. Dersom

1) Stat. De la France.

man kunde tage Hensyn paa Idiotismen hos os, da vilde Proportionerne stille sig ganske anderledes. Efter Tabellerne havde Drik ruineret omtrent $\frac{1}{9}$, Kjerlighed $\frac{2}{9}$, begge disse Passioner $\frac{1}{3}$ af de i Danmark angivne 912 Individuer. I Frankrig var det Drik hos $\frac{1}{13}$, Kjerlighed hos $\frac{1}{8}$, tilsammen $\frac{1}{4}$, der antoges som Grund til Sygdommens Udbrud. Dersom man, istedetfor 912, brugte samtlige Afsindige til Sammenligning for Danmark, da fik man for Danmark 136 og for Frankrig 154 pro mille, og dersom man sammenlignede med samtlige 19,738 for Frankrig og med alle Idioter og Afsindige 3756 for Danmark, da fik man hist 74 og her 64, som disse to Lidenskaber havde tilført Sygdommen. Men paa Sagens nærværende Standpunct kommer der ikke meget Udbytte ud af alle deslige Beregninger.

X.

OM DE AFSINDIGES OG IDIOTERNES PERSONLIGE FORHOLD.

Regjeringen har ogsaa befalet Oplysning om de Sindssyges personlige Forhold i Communerne m. m. Herom indeholde Beretningerne Adskilligt, som findes sammenstillet i de følgende Tabeller.

Anstalterne.	Mandkjøn.	Qvinde- kjøn.
Paa Bidstrupgaard, fra Kjøbenhavn	138	186
Sammededs, fra andre Communer.	36	16 ¹⁾
Frederiksborg Amts Anstalt	10	6
Holbeks " "	5	3
Sorø " "	11	5 ²⁾
Præstø " "	6	9
Stege paa Møen	13	1
Sjellands, Lolland-Falsters Stifter	219	226
Fyens Stift i Odense Anstalt	43	30
Aalborg Amts Anstalt	8	5
Randers " "	27	29
Aarhus " "	4	2
Ribe " "	17	12
Nørre Jylland	56	48
Hele Danmark	318	304

1) Et Par Patienter paa Bidstrupgaard fra Sverrig og Norge ere ikke optagne i denne Liste.

2) Det maa bemærkes, at nogle af de under Sorø Amts Daare-

Side 21

Tab. XVI. I Sygehuse:

	Mandkjön.	Qvinderkjön.
Kjöbenhavns Amt	1	5
Frederiksborg „	5	1
Bornholms „	1	5
Færøernes „	1	2
Maribo „	5	1
Sjælland, Lolland-Falsters Stifter . .	3	4
Viborg Amt	2	5
Skanderborg „	5	1
Nørre Jylland	2	1
Hele Danmark	5	5

Tab. XVII. I Fattighuse vare anbragte:

A mt.	Mandkjön.	Qvinderkjön.
Kjöbenhavns Amt	37	49
Frederiksborg „	5	2
Holbeks „	2	2
Sorö „	9	6
Præstø „	5	4
Bornholms „	5	3
Færøernes „	5	5
Maribo „	1	3
Sjællands, Lolland-Falsters Stifter .	49	69
Odense Amt	7	16
Svendborg „	8	8
Fyens Stift	15	24
Hjørring Amt	2	1
Thisted „	5	1
Aalborg „	1	2
Viborg „	5	5
Randers „	5	5
Aarhus „	6	10
Skanderborg „	6	4
Veile „	6	3
Ringkjöbing „	5	5
Ribe „	3	1
Nørre Jylland	24	22
Hele Danmark	88	115

anstalt anførte i Beretningen angaves at være i „Sorö Amts Arbeidsanstalt“, men da Arbeidsanstalt og Daareanstalt m. m. i Sorö Amt, saavidt bekjendt, ere et og det samme, ere de alle henførte under Daareanstalten.

Den samme Bemærkning maa med behørig Modification gjøres for Odense, Randers og maaske for Ribe, hvor Daareanstalten og Hospitalet findes forenede.

I Frankrig betragter man ogsaa de Patienter under et, der findes i deslige combinede Indretninger.

Hos Private vare indtingede:

	Mandkjön.	Qvinderkjön.
Sjællands, Lolland-Falsters Stifter . .	17.	38.
(paa Færøerne ingen)		
Fyens Stift	3.	2.
Nørre Jylland	31.	31.
Hele Danmark	51.	71.
I Arrester, dog tildels midlertidigt, vare:		
Sorö Amt	1.	5
Præstø „	2.	5
Maribo „	2.	1.
Randers „	1.	5
Hele Danmark	6.	1.

Bevogtede¹⁾ vare en anseelig Del, for hvilke der dog kun i de følgende Tilfælde synes at være grebet til overordentlige Foranstaltninger.

Ved et særegent Tjenestetyende bevogtedes:

	Mandkjön.	Qvinderkjön.
Sjællands, Lolland-Falsters Stifter . .	2.	7.
Fyens Stift	1.	5
Nørre Jylland	2.	4.
Hele Danmark	5.	11.

Som det synes ved Vagt, vare eller havde været bevogtede:

	Mandkjön.	Qvinderkjön.
Sjællands, Lolland-Falsters Stifter . .	18.	16.
Fyens Stift	7.	4.
Nørre Jylland	19.	25.
Hele Danmark	44.	45.

Under Paroxysmerne vare en Del Afsindige bundne og stundom tillige indespærrede, nemlig:

	Mandkjön.	Qvinderkjön.
Sjællands, Lolland-Falsters Stifter . .	3.	5.
Fyens Stift	1.	1.
Nørre Jylland	16.	6.
Hele Danmark	20.	12.

Indespærrede hos Private vare eller havde været:

	Mandkjön.	Qvinderkjön.
Sjællands, Lolland-Falsters Stifter . .	17.	25.
(I Færøernes Amt ingen).		
Fyens Stift	11.	16.
Nørre Jylland	47.	35.
Hele Danmark	75.	76.

¹⁾ Udtrykket „bevogtet“ er ikke i sin Tid blevet faststillet for vedkommende Embedsmænd, hvorfor det ofte er vanskeligt at forstaae, om man ved „bevogtet“ har ment andet end det, at man har skjænket en Sindssvag noget mere Opmærksomhed end et andet Lem af Familien. En stor Mængde ere derfor ikke optagne i Sammenstillingerne.

(rest fodnote fra side 20)

anstalt anførte i Beretningen angaves at være i „Sorö Amts Arbeidsanstalt“, men da Arbeidsanstalt og Daareanstalt m. m. i Sorö Amt, saavidt bekjendt, ere et og det samme, ere de alle henførte under

Daareanstalten.

Den samme Bemærkning maa med behørig Modification gjøres for Odense, Randers og maaske for Ribe, hvor Daareanstalten og Hospitalet findes forenede.

I Frankrig betragter man ogsaa de Patienter under et, der findes i deslige combinerede Indretninger.

Sp.2

Udtrykket "bevogtet" er ikke i sin Tid blevet faststillet for vedkommende Embedsmænd, hvorfor det ofte er vanskeligt at forstaae, om man ved "bevogtet" har ment andet end det, at man har skjænket en Sindssvag noget mere Opmærksomhed end et andet Lem af Familien. En stor Mængde ere derfor ikke optagne i Sammenstillingen.

S.22

Efter det Foregaaende vare altsaa 512 af Mandkjön og 541 af Qvindekjön, tilsammen 1053 Individuer, komne i et vist Forhold til det Offentlige, med Hensyn paa den personlige Stilling for en længere eller kortere Tid; i samme Henseende til Private 100 af Mandkjön, 99 af Qvindekjön, i alt 199, hvoraf 151 som Indespærrede hos Private.

XI.

BEKOSTNING PAA DE AFSINDIGE m.m.

Det har været temmelig vanskeligt at udfinde, hvor stor den anvendte Bekostning paa de Sindssyge egentlig var: Bidstrupgaards Bestyrelse har erklæret sig ude af Stand til at opgive hvad et individ koster i Anstalten; man veed ikke hvad de mindre Anstalter koste Staten, og det er heller ikke altid nøje bestemt, om dette og hint Individ i en offentlig Anstalt falder det Offentlige til Byrde eller ej.

Det meste man altsaa tør sige om de i den følgende Sammenstilling opførte Summer er udentvivl, at der var i det mindste **saamange** Individuer, som mer og mindre faldt det Offentlige til Byrde, og **saameget** kostede de i det mindste. For at komme til et Resultat er der brugt følgende Fremgangsmaade. Lemmerne paa Almindelig Hospital ere anslaaede til 100 Rbd. pr. Individ. Alle de Lemmer og Patienter, som af Staden underholdes paa Bidstrup, ere, efter Conferens med Prof. Göricke, ansatte til 150 Rbd. pr. Individ. Patienter fra fremmede Communer paa Bidstrup anslaaes almindeligt til 200 Rbd. og denne Sum er ogsaa her benyttet, naar Beretningen ikke udtrykkeligt har nævnt en højere eller en lavere.

Det korn, hvori Understøttelsen som oftest ydes paa Landet, er helt igjennem beregnet til: Rug 4 Rbd. Byg 3 Rbd., Havre 2 Rbd. 3 Mk., naar Beretningen ikke udtrykkeligt har nævnet en anden Pris, som gjeldende i et Middelaar. Hvor Beretningen anfører "i Korn og Penge" en vis Sum uden nærmere Specification, men det dog har kunnet skjönnes, at Understøttelsen var usædvanlig stor, paa Grund af Dyrtiden 1847, er Belöbet reducereret til det Halve. Et pund Bröd er ansat til 2 sk., et Læs Törv til 1 Rbdlr. 48 sk.; Husleje paa Landet til 6 Rbd. i Stæderne til 10 Rbd. om Aaret; Klæder til 5 á 10 Rbd. aarligt &c..

At Undersøgelsen er foretaget under en Dyrtid, har saaledes aldeles ikke övet nogen Indflydelse paa Beretningen over denne Gren af samme.

Da nogle af de periodisk Afsindige, som den 1. Juli 1847 ikke vare i Perioden, have nydt offentlig Understøttelse, formedelst deres Svaghed, og, som det skjönnes, i det sidste Aar, er denne Classe i dette Afsnit taget med.

Af de Fattige gik nogle paa Omgang for at nyde Kosten mellem Sognets Beboere, nemlig:

	Mandkjön	Qvindekjön
I Sjellands, Lolland-Falsters Stifter...	22	5.
-Fyens Stift.....	4	0.
-Nörre Jylland.....	18	11.
-Hele Danmark.....	44	16.

60.

Af disse antoges nogle faa ved Arbeide at kunne fortjene deres fulde Underholdning, hvorfor de ikke ansaaes for at falde det Offentlige til Byrde; andre behövede et lille Tilskud til Klæder, og

ere da for saavidt komne i Betragtning. Flertallet kunde imidlertid intet udrette, og deres Forpleining er i Regelen ansat til 60 Rbd. pr. Individ om Aaret, naar ikke en anden Sum udtrykkeligt var nævnet.

Den følgende Tabel viser Beskostningen paa de Sindssyge i Stæderne og paa Landet.

Tab. XVIII. Bekostning paa de Sindssyge i Stæderne:

AMT.	IDIOTER.				AFSINDIGE.			
	Antal		Bekostning i Rbd.		Antal		Bekostning i Rbd.	
	Mandkjøn.	Qvindkjøn.	for dem af Mandkjøn. Rbd.	for dem af Qvindkjøn. Rbd.	Mandkjøn.	Qvindkjøn.	for dem af Mandkjøn. Rbd.	for dem af Qvindkjøn. Rbd.
Kjöbenhavns Amt	32	30	3620	2408	102	152	13800	20940
Frederiksborg „	2	2	57	86	9	10	780	507
Holbeks „	1	6	9	110	3	5	134	130
Sorö „	1	3	50	76	5	4	265	173
Præstö „	2	2	62	2	3	4	299	225
Bornholms „	1	3	60	30	3	5	140	240
Maribo „	1	2	18	78	2	8	119	304
Sjellands, Lolland-Falsters Stifter.	40	46	3876	2788	127	188	15537	22519
Odense Amt . .	3	11	52	389	21	21	1756	1488
Svendborg „ . .	5	5	132	218	6	4	364	297
Fyens Stift	8	16	184	607	27	25	2120	1785
Hjørring Amt .	2	2	82	177	2	3	2	85
Thisted „ .	1	4	10	40	1	1	50	30
Aalborg „ .	1	2	17	38	7	5	483	351
Viborg „ .	1	2	10	2	3	1	495	120
Randers „ .	7	8	312	334	6	10	345	622
Aarhus „ .	2	2	80	150	5	9	370	627
Skanderborg „ .	6	2	90	2	1	3	70	152
Veile „ .	1	1	63	30	7	6	316	386
Ringkjöbing „ .	2	1	2	40	4	6	381	316
Ribe „ .	1	1	5	110	3	1	250	105
Nörre Jylland . .	22	21	669	919	37	45	2760	2794
Hele Danmark i Stæderne	70	83	4729	4314	191	258	20417	27098

Bekostning paa de Sindssyge paa Landet: Tab. XIX.

Bekostning paa de Sindssyge paa Landet: Tab. XIX.								
AMT.	IDIOTER.				AFSINDIGE.			
	Antal		Bekostning i Rbd.		Antal		Bekostning i Rbd.	
	Mandkjøn.	Qvindelkjøn.	for dem af Mandkjøn. Rbd.	for dem af Qvindelkjøn. Rbd.	Mandkjøn.	Qvindelkjøn.	for dem af Mandkjøn. Rbd.	for dem af Qvindelkjøn. Rbd.
Kjöbenhavn	24	19	824	688	7	5	678	233
Frederiksborg	25	25	959	720	12	21	503	1625
Holbeks . . .	31	32	794	761	18	15	1230	681
Sorö	12	15	443	499	14	17	1319	983
Præstö	23	40	487	864	16	25	1257	1419
Bornholms . .	5	11	189	267	2	8	100	247
Færøernes . .	3	1	24	20	5	13	240	487
Maribo	20	21	417	413	17	17	1043	678
Sjell., Loll.- Falst. Stifter	143	164	4137	4232	91	121	6370	6353
Odense	25	33	901	993	20	20	1254	973
Svendborg . .	23	31	567	715	24	25	1212	953
Fyens Stift . .	48	64	1468	1708	44	45	2466	1926
Hjørring . . .	37	32	936	764	11	17	504	428
Thisted	22	27	639	642	14	23	880	877
Aalborg	22	24	505	490	20	17	817	453
Viborg	15	17	398	473	15	14	832	541
Randers	27	29	760	734	10	16	405	799
Aarhus	10	14	289	330	10	7	706	347
Skanderborg .	20	13	582	357	6	13	286	426
Veile	31	21	853	462	11	18	666	622
Ringkjöbing .	36	18	834	377	17	28	609	936
Ribe	17	7	307	146	17	30	1322	1158
Nörre Jylland	237	202	6103	4775	131	183	7027	6587
Hele Danmark paa Landet .	428	430	11708	10715	266	349	15863	14866

Sp. 2:
RECAPITULATION

RECAPITULATION.

I STÆDERNE.	IDIOTER OG AFSINDIGE.			
	Antal		Bekostning	
	Mand- kjön.	Qvinde- kjön.	for dem af	
			Mandkjön.	Qvindekjön.
		Rbd.	Rbd.	
Sjellands, Loll.-Falst.				
Stifter	167	234	19413	25307
Fyens Stift	35	41	2304	2392
Nörre Jylland	59	66	3429	3713
Hele Danmark i Stæ- derne	361	341	25146	31412
PAA LANDET.				
Sjellands, Loll.-Falst.				
Stifter	234	285	10507	10585
Fyens Stift	92	109	3934	3634
Nörre Jylland	368	385	13130	11362
Hele Danmark paa Landet	694	779	27571	25581
Hele Danmark i Stæ- derne og paa Lan- det	955	1120	52717	56993
	2075		109,710 Rbd.	

Af samtlige nuværende eller forhenværende Sindssyge 3756 + 390 = 4146 havde altsaa 2075 eller omtrent Halvdelen havt Understøttelse eller nydt Underhold af det Offentlige, og det anvendte Beløb har udentvivl i det mindste været 109,710 Rbd.

Bekostningen fordelt paa de forskjellige Districter m. m. udgjör pr. Individ:

Bekostningen fordelt paa de forskjellige Districter
m. m. udgjör pr. Individ:

I Stæderne:	Mandkjön.	Qvindekjön.
Sjellands, Lolland-Falster		
Stifter	116 Rbd. 24 Sk.	108 Rbd. 14 Sk.
Fyens Stift	65 — 80 -	58 — 33 -
Nörre Jylland	58 — 41 -	56 — 25 -
Hele Danmark	96 — 33 -	92 — 41 -
Paa Landet:		
Sjellands, Lolland-Falsters		
Stifter	44 — 87 -	37 — 13 -
Fyens Stift	42 — 73 -	33 — 33 -
Nörre Jylland	35 — 65 -	29 — 49 -
Hele Danmark	39 — 70 -	32 — 80 -
I Stæderne og paa Landet	55 — 19 -	50 — 85 -

Middeltal for begge Kjön 52 Rbd. 84 Sk.

Foruden de anførte 2075 Individuer, var der en Del, der skildredes som haardt trængende til Understöt-

Foruden de anførte 2075 Individier, var der en Del, der skildredes som haardt trængende til Understöt-

Side 24

telse, uden at de endnu havde opnaaet en saadan, andre stode saaledes, at det med Sandsynlighed kunde forudsiges, de snart maatte blive trængende. Nogle havde Imidlertid Formue eller tilhørte meget velhavende Familier.

Nogle mindre Kjøbstæder f. Ex. Sæby og Frederikshavn have for Skik at indtinge deres fattige Sindssyge hos Bønder paa Landet, formodentlig af oeconomiske Grunde. Hvorvidt dette er aldeles i sin Orden, maa være henstillet; muligt vinde de Sindssyge, muligt tabe de ved Byttet; ganske ligegyldig er denne Forandring i de personlige Forhold neppe.

I England vare der (1846?) blandt 23000 Sindssyge 5000 Velhavende, 18000 Fattige. Blandt de Velhavende vare nogle meget rige, den samlede Formue repræsenterede en meget betydelig Sum, da Renten og den aarlige Indkomst androg næsten £ 300,00.

Den engelske Stats Udgifter for de Sindssyge skulle være meget betydelige og det er angivet at £ 1,000,000 aarligt gaae gennem Administrationens Hænder.

I Frankrig var Gjennemsnits-Bekostningen i Anstalterne pr. Individ:

1835.....fr.	334,06
1836.....	- 337,96
1837.....	- 372,75
1838.....	- 346,31
1839.....	- 353,67
1840.....	- 400,32
1841.....	- 435,85

XII.

PERIODISK AFSINDIGE SOM DEN 1. JULI 1847 IKKE VARE I PERIODEN.

Beretningerne have under denne Titel henført Personer, som for mange Aar tilbage i Tiden have lidt af et enkelt Anfald, og som derefter ikke have havt nogen Mangel paa Forstanden, andre, der, som det synes, havde havt et første, kortvarigt Anfald, som de nyligt havde overstaaet ved Naturens egen Hjælp, og endelig, Flertallet, saadanne, som pleiede aarligt eller med et eller flere Aars Mellemlum at have Paroxysmer, oftest af kort Varighed, men som nu vare fri.

Paa denne hele Classe er der ikke taget Hensyn i den foranstaaende Beretning, uden for saavidt, at den har leveret noget, ikke uinteressant Material til Afsnittet om Sygdommens Aarsager, og dernæst er den hele Classe taget med i det foranstaaende Afsnit om Bekostningen paa de Sindssyge; fordi nogle, som sagt, havde nydt Understøttelse, skjönt Flertallet syntes at være i tildels meget gode Omstændigheder.

Det vilde være interessant at beskæftige sig noget mere med denne Classe, dersom den var fuldstændig, hvilket den dog neppe kan siges at være, hvad enten man har havt for Öie at indberette om Reconvalescenter eller om periodisk Afsindige. Det er derfor ikke meget lønnende at opholde sig ret længe ved den; imidlertid ere Forholdene dog beregnede og findes i Tabel XX. Forresten vil det ikke blive ubemærket, at selv ved disse smaa Tal og ved de ufuldstændige Beretninger Sjælland m. m. har et gunstigere Forhold end Fyen, Fyen end Jylland.

Stæderne have her et gunstigere Forhold end Landet: men Beretningerne fra Stæderne synes ogsaa fortrinsvis at være mangelfulde.

Side 25

Tab. XX.

PERIODISK AFSINDIGE, SOM DEN 1. JULI 1847 IKKE VARE I PERIODEN.

Tab. XX.

PERIODISK AFSINDIGE, SOM DEN 1. JULI 1847 IKKE VARE I PERIODEN.

	Mand- kjon.			Qvinde- kjon.			Begge Kjon.		Tilsam- men.	Der kom paa 1000 Indbyggere.
	Gif.	Ugif.	Ekenand.	Gif.	Ugif.	Eke.	Mandskjon.	Qvindeskjon.	Summa.	
I Kjöbenhavns Amt	4	8	2	5	7	5	14	17	31	0,15
- Frederiksborg „	6	3	„	4	4	„	9	8	17	0,22
- Holbeks „	2	12	„	4	3	3	14	10	24	0,32
- Sorö „	6	1	„	4	2	„	7	6	13	0,19
- Præstö „	8	7	1	2	4	1	16	7	23	0,28
- Bornholms „	„	3	„	2	1	„	3	3	6	0,22
- Færøernes „	7	1	„	10	3	1	8	14	22	2,80
- Maribo „	7	2	„	9	6	1	9	16	25	0,32
Sjellands, Lolland-Falsters Stifter	40	37	3	40	30	11	80	81	161	0,26
I Odense Amt	7	6	1	4	3	1	14	8	22	0,22
- Svendborg „	9	6	2	8	4	2	17	14	31	0,36
Fyens Stift	16	12	3	12	7	3	31	22	53	0,28
I Hjörning Amt	1	2	„	3	1	2	3	6	9	0,13
- Thisted „	4	5	1	6	6	2	10	14	24	0,50
- Aalborg „	2	8	1	6	4	2	11	12	23	0,36
- Viborg „	1	2	„	1	4	„	3	5	8	0,13
- Randers „	2	7	„	2	3	3	9	8	17	0,24
- Aarhus „	„	4	1	3	2	2	5	7	12	0,29
- Skanderborg „	2	„	„	2	„	„	2	2	4	0,09
- Veile „	7	2	„	2	9	1	9	12	21	0,30
- Ringkjöbing „	11	7	1	4	4	3	19	11	30	0,51
- Ribe „	6	6	2	3	6	5	14	14	28	0,46
- Nörre Jylland	36	43	6	32	39	20	85	91	176	0,30
- Hele Danmark i Stæderne.	11	13	2	6	10	10	26	26	52	0,18
- „ „ paa Landet.	81	79	10	78	66	24	170	168	338	0,31
- „ „ i Stæderne og paa Landet.	92	92	12	84	76	34	196	194	390	0,28

FORKLARING OVER KORTET.

De større Tal betegne de Sindssyge i Herredet i Forhold til 1000 Indbyggere, hvorved Stad- og Landbefolkningen stedse er taget sammen under et. De mindre Tal betegne det samme i de enkelte Sogne og Pastorater eller Kjöbstæder, forsaavidt disse havde 5 Sindssyge eller derover paa 1000 Indvaanere, og disse Tal ere saavidt muligt anbragte paa det Sted, hvor Sognet o. s. v. vilde have sin Plads paa Kortet.

INDHOLD.

De Sindssyges Antal.....	Pag.	1.
" " Forhold til Befolkningen.....		4.
" " Religionsbekjendelse.....		8.
" " Alder.....		8.
" " Stand.....		10.
Sygdommens Varighed hos de Afsindige.....		12.
De Afsindiges Alder ved Sygdommens Begyndelse.....		13.
Complicationer.....		14.
Sygdommens Aarsager.....		15.
De Sindssyges personlige Forhold.....		20.
Bekostning.....		22.
Periodisk Afsindige.....		24.
Forklaring over Kortet.....		25.

RETTELSER.

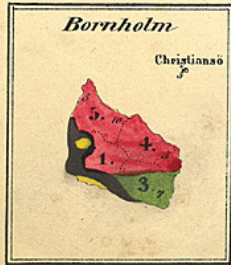
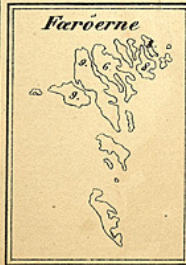
Pag. 1. b, 21. Linie f. o. 48, 64, læs 48, 54.

" 12. a, 21. " f.n. tidligere " tidligere.

" 15. b, 13. " " "indeholder" indeholde.

JORDSMONS - KORT over DANMARKS 7 STIFTER

med Angivelse af de Sindssyges Forhold til 1000 Indbyggere i de enkelte Herreder m.m.

	Rullestensteer		Brunkulformation
	Rullestenssand		Urbjerg
	Skrivekridt		Blyesand
	Fazekalk, Limsten og Grønsand		Marsh
	Saltholmskalk		Uregelmæssig høvet Haubuo
	Altre høvet Haubuo		Jurakalk
	Cyprinesteer		Overgangsbjerg
			Bornholms Kulformation.

